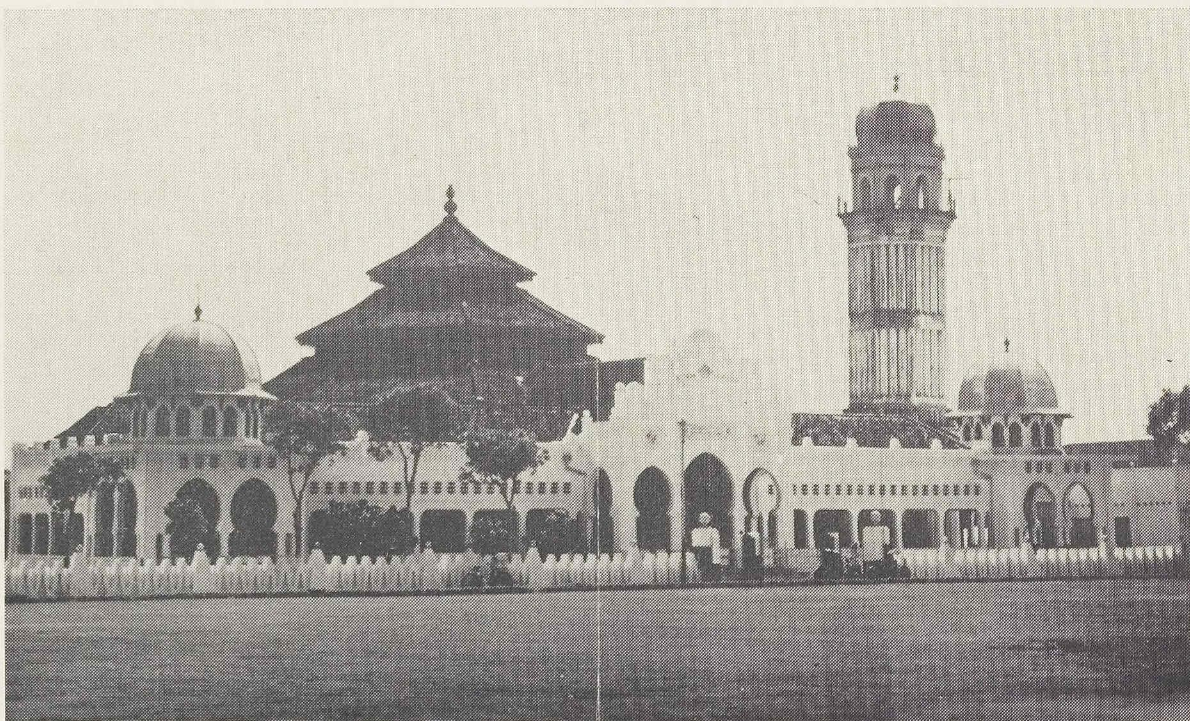

16e JAARGANG No. 24

1 JULI 1972 — f 1,25

tong tong

HET ENIGE INDISCHE BLAD TER WERELD

BIJ DE VOORPLAAT

DE MISIGIT VAN SURABAJA

Vooral natuurlijk de Soerabajanen, maar verder de meeste bezoekers aan deze stad, kennen de misigit van deze stad wel, maar zoals ik wel gemerkt heb: alleen maar heel vluchtig. Dat komt omdat deze misigit nét buiten de grote verkeers-as Noord-Zuid ligt. En natuurlijk ook omdat het postkantoor en het tramstation er vlakbij over het algemeen zó directe aandacht opeisen, dat er voor een wat rustiger bekijken van dit bedehuis meestal geen tijd overschiet.

En dat is (zoals t.a.v. veel in ons oude Indië en nieuw Indonesië) erg jammer. Pas nu we in het moderne Westen leven, en onze horizon steeds meer verduisterd wordt door lelijke vierkante gebouwen zonder enige artistieke stylering in welke vorm ook, gaan wij-uit-Indië de rijkdom van onze Indische architectuur missen.

Er is - wonderlijk genoeg - door "modernen" het meest op gescholden: dat "ratjetoe" van bouwstijlen, "alles door mekaar": Europees, Indonesisch, Chinees. Veel "ouwe rommel" en akelige nodeloze krullen en tierlantijntjes...... enfin, we hebben het allemaal wel gehoord. En toen scheen er wel wat voor te zeggen: zo'n strakke lijn. Maar pas nu **álles** vol strakke lijnen zit en ons oog snàkt naar wat leven, denken we opeens aan onze vrolijke, boeiende Indische skyline, die mild rekening hield met álle smaken. Die een rijkdom bood van alle vormen van individualiteit en gewoonweg alle conventie aan zijn laars lapte!

Zo'n misigit is gewoon een juweeltje van menselijkheid, een paleisje van Sheherazade, en al is de eerbied behouden voor de Arabische architectuur van de Islam, de getrapte pyramide van het eeuwenoude Indonesische dak als een groet aan de vulkanen van het land, is stoer gehandhaafd. Waardoor het geheel juist een ideale hormat is aan de godsdienst die voor vele soorten mensen en rassen bestemd is met behoud van hun menselijke apartheden.

Als we deze façade in Den Haag of Rotterdam zouden hebben, hoe zouden niet miljoenen touristen uit binnen- en buitenland komen nontonnen! Dáárom zetten we deze misigit nog eens op het omslag van Tong Tong

Mooi ja?

T.R.

Het vol krijgen van het Fonds 60.000 is uitsluitend een kwestie van Poekoel Teroes! Zet éven door, want er kunnen na ons nog duizenden wezen en behoeftigen van profiteren!

TWEE TEGEN EEN

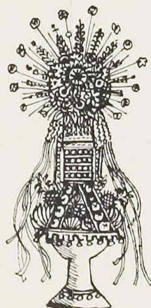
Een klein volkje, een vriendelijk agrarisch volkje (dat dus met de natuur leeft), Viet Nam, wordt door de twee grootste en machtigste industrielanden ter wereld, Amerika en Rusland SAMEN, dag in dag uit aan puin geranseld. Mannen, vrouwen en kinderen gedood, verbrand, verminkt. Hun prachtige regenwouden uitgeroeid, hun sawahs en irrigatiewerken onbruikbaar gemaakt, hun zeden geschonden, de bestaansstructuur voor vele generaties ontwricht.

Wij vinden dat maar goed, al zetten we periodiek een huilgezicht (maar we slaan toch geen enkele TV-reportage over!). Wij hebben namelijk **partij gekozen** en staan dus òf achter Nixon òf achter Breznjef. Dus: de een wordt veroordeeld, maar de ander door dik en dun verdedigd (hebt U b.v. ooit een socialist of communist op Rusland horen mopperen?)... Dus - gaat - het - moorden - voort!

En zijn wij onschuldig? Dat wij meedoen aan deze partijpolitiek en trouw links of rechts alles serviel goed vinden, stempelt ons door onze „partijdigheid" helaas tot lafaards, eerloze moordenaars en karakterloze slappelingen. Ons allemaal. Het bloed van Viet Nam kleeft aan **onze** handen......

T.R.

Selamatan-nieuws

Meerijden gevraagd:

J. J. W. Hoogendoorn, Breitnerstr. 52-A, Rotterdam.

Mevr. H. Koudijs-Kempees, Elisabeth Brugsmaweg 1 - flat 711, Den Haag tel. 070-25 75 03.

Wie

helpt een zieke dame, die als liefste hobby heeft "orchideeën", aan het boek van Dackus over orchideeën? Iemand leende het van haar, gaf het nooit terug. Ze zou er heel erg dankbaar voor zijn! Schrijft U of belt U mej. L. C. N. Staf, Rauwenhofflaan 128, Utrecht. tel. 030-71 16 77.

tong tong

ONAFH. IND. TIJDSCHR. — 16e JAARG. No. 24
Pr. Mauritsl. 36, Den Haag - Telegramadres: Tong Tong Den Haag - Tel. 070-54.55.00/54.55.01 - Giro 6685
Uitgave: Publ. en Handel Mij Tong Tong B.V.
Directie en Hoofdredactie: Tjalie Robinson.
2de Redacteur: G. H. Bartman, Willem Klooslaan 38, Eindhoven.
Eind-redacteur: Ch. Manders
Verschijnt de 1ste en de 15e van iedere maand
Prijs per nummer *f* 1,25. Abt. Nederl.: kwart. *f* 7,50; halfj. *f* 15,—; jaar *f* 30,—. Abt. Europa: jaar *f* 37,—
Buiten Europa: jaar *f* 42,—.
Abt. (per jaar en per luchtpost): Australië en Nw. Zeeland *f* 78,—; Indonesië *f* 63,—; Z.-Afrika en Z.-Amerika *f* 63,—; Canada en Ver. Staten *f* 53,—; Maleisië en India *f* 63,—; Suriname en Antillen *f* 53,—.

ZOEKT OP BASIS VAN DE NUTTIGE ERVARINGEN IN DE GORDEL VAN SMARAGD NIEUWE INTERESSEN IN NEDERLAND TE WEKKEN VOOR DE TROPENGORDEL.

*

De directie behoudt zich het recht voor hen die schadelijk geacht worden voor het welzijn van Tong Tong als abonneee te weigeren of af te voeren.

ALLE ABONNEMENTSGELDEN ZIJN BIJ VOORUITBETALING VERSCHULDIGD.
ADVERTENTIES KUNNEN ZONDER OPGAAF VAN REDENEN GEWEIGERD WORDEN.

HULP VOOR TJALIE

Zoals vele lezers reeds weten wordt Tjalie Robinson reeds geruime tijd gekweld door een hardnekkige hoge bloeddruk met een zorgwekkende bedreiging van zijn hele vaatstelsel. Waarvoor hij zo vaak mogelijk rusten moet. En af en toe zelfs helemaal niet werken. Het zoeken naar een invaller heeft ons dus reeds geruime tijd bezig gehouden. Sinds kort nu mogen wij rekenen op de diensten van J. H. Ritman, een oldtimer in de Indische journalistiek met een open oog voor vele wijdere mogelijkheden.

Het was dus ook Ritman die destijds de "Piekerans" van Tjalie "ontdekte" en ze in zijn blad ruimschoots plaats gaf. Ritman mag dan als 70er met recht een veteraan zijn, voor alle facetten van het Indische leven in verleden en heden heeft hij nog steeds een open oog (en een warm hart). Zo lang dus Tjalie "tegen de vlakte gaat" is Tong Tong bij hem in goede handen en poekoelen wij zoals van ouds rustig teroes!

Ook de correspondentie van T.R. neemt de heer Ritman zo veel mogelijk over. **De Directie**

Denk niet, waarde Tong-Tong-er, dat ik ga optreden als "understudy" voor Tjalie. Dat zou niet mogelijk zijn. Tjalie is onvervangbaar. Maar ik zal graag proberen, hem wat routine-werk uit handen te nemen, voor zover dat op technisch-journalistiek terrein ligt. Des te minder u merkt van mijn werk als "hulpje" van Tjalie, des te beter geslaagd zal ik mijn arbeid voor ons aller Tong-Tong achten. J.H.R.

GETOETOEPT

Zeer zeker herinneren onze lezers zich Mr. L. R. J. Ridder van Rappard nog, de burgemeester van Gorinchem. In een tijd dat het "bon ton" was om mee te doen met zedenbederf, schaamteloze sex en gezagsverdachtmaking, viel Ridder van Rappard op als een man van integriteit, bekwaamheid en moed. Men had grote verwachtingen van hem voor een gehoopt herstel van deze in vele opzichten bedervende maatschappij.

Ridder van Rappard had echter een „fout". Hij was rechts en hij was bovendien "openlijk en schaamteloos rechts". Op "heraldisch Nederlandse" wijze wierp hij zich in de politiek, namelijk brullend als een leeuw. Hoe kan hij bestreden worden? Door een andere leeuw, of een olifant of een tijger. Maar zulk soort geweldenaren zijn zeldzaam in de vaderlandse politiek - en ook niet nodig. Zoals sinds vele decennia te doen gebruikelijk laat men in zulke gevallen een troep felle honden los. Die fixen dat karweitje ook best, hoor!

De kans kwam toen Rappard zich verzette tegen de poging van een wethouder van zijn gemeente om de bijstandswet zó handig toegepast te krijgen dat er een privé schuldje mee "vereffend" zou kunnen worden. Rappard zei "neen" Natuurlijk zou hij bij een exact eerlijke behandeling van de zaak Rappard in het gelijk gesteld worden, maar er zijn ook ómwegen die naar Rome kunnen leiden. De democratie kent vele slimme toepassingen. Wat gebeurde? Een "meerderheid" werd in de gemeenteraad gevormd die het vertrouwen in de burgemeester opzegde. En heel links Holland blafte natuurlijk mee: die fascisten zijn niet te vertrouwen, dus weg met Rappard! Over de boesoeke perkara sprak wijselijk niemand!

Nóg zou Rappard zich zelfs door die meerderheid niet hebben laten verjagen, maar Meerderheden kunnen Kandjeng Besars méé krijgen. In dit geval stond niemand minder dan de Minister van Binnenl. Zaken Beernink tegenover Rappard, dankbaar geholpen door zulke integere personen als de Commissaris v.d. Koningin voor Zuid Holland Klaasesz en de ex-Burgemeester van Kolfschoten van Den Haag. Tegen zóveel gerenommeerde integriteit kon Rappard niet op. Hij had natuurlijk ongelijk en moest het veld ruimen. Hij had immers „ernstig gefaald".

Gelukkig bleef hem de smaad van een direct ontslag bespaard dankzij zijn hoge leeftijd: hij kon in eer en deugd met pensioen gaan. Alsjeblieft: een klassiek voorbeeld hoe een integer mens met hoge karakter- en ambts-kwaliteiten met bovendien het recht aan zijn zijde "reglementair getorpedeerd" kan worden, als a. maar genoeg wolven om zijn bloed huilen, b. zijn vrienden hem in de steek laten, c. kennelijk bij de grote burgerij geen inzicht bestaat in politieke kuiperij.

Rappard "verloor de slag" en ging korte tijd later ongemerkt met pensioen. Niemand vraagt of Rappard toch eigenlijk wel gelijk had of niet. Men heeft hem laten vallen en dat is genoeg.

Pas nu, na twee jaren, komt er ongemerkt een uitspraak van de Gedeputeerde Staten van Zuid Holland (maar wordt natuurlijk uit de pers gehouden!) dat inderdaad Rappard in zijn recht was toen hij die "slimme" wethouder het been dwars zette toen deze op ontoelaatbare wijze zijn privé belangen met zijn publieke functie had vermengd. Rappard had gelijk!

Wat deden nu Rappard's politieke tegenstanders? En wat deden zijn "vrienden" die hem destijds in de steek hadden gelaten? Maakten zij zoals dat heet "amende honorable"? Neen, mijn waarden, in een politiek waar edele motieven ontbreken, bestaat geen eervol excuus. Men laat de man, die tóch al oneerlijk verloren heeft, ongemerkt verdwijnen: zoals het past in het strijdtoneel der honden: "als een geslagen hond". For shame, for shame!!

Ook de krant die deze uitslag deze dagen publiceerde en erg verontwaardigd deed - nu, achteraf - was tijdens de affaire-Rappard zo voorzichtig mogelijk neutraal. Over het algemeen is de hele pers tijdens zulke affaires „voorzichtig en neutraal": al die opiniebladen hebben, als moed nodig is voor een desnoods eenzaam oordeel, helemaal geen opinie. En staan nu in de queue te bedelen om een fooi uit de STER-reclame......dus uit de zakken van de burgerij! Een halve eeuw geleden zei de journalist Joseph Pulitzer: "Our republic and its press will rise or fall together", een uitspraak die in zijn algemeenheid zonder twijfel niet veel goeds voorspelt van ons vaderland en zijn pers.

*

De doorsnee Indischman bemoeit zich zelden of nooit met politiek. Zij die het wél doen, weten dat zulke affaires als met Ridder van Rappard vaak gebeuren op het politiekstrijdtoneel. Dat kennelijk in handen is van kleine mannetjes met kleine, valse motiefjes met een typisch ingeboren verlangen bij alle kleine luyden om wérkelijk grote geesten te laten vallen. Altijd. U ziet het ook bij de voetbalsport: de sawah-spelers die het knapst de tricks verstaan om andere spelers ongemerkt te laten struikelen of tegen de enkels te trappen, winnen de wedstrijd. Punt.

Er zijn nog steeds Indischgasten die zich afvragen wanneer Holland nu eindelijk een vent krijgt van grote allure om politieke corruptie uit te roeien. Wees ervan verzekerd dat zulke mensen altijd al in de voorronden struikelen, vallen en weggewerkt worden. Het is de triomf van de lagere gewervelde dieren op de hogere. Wie politiek wenst als mooier en boeiender cultuurterrein leze boekjes sadja. Maar doet niet mee.

En make zich er verder met de algemeen bekende waarheid af: elk volk krijgt de politiek die het verdient. Meer — **niet!**

Rawit

P.S. Zijn we érg boos? Natuurlijk niet. De zaak is immers toch al getoetoept en vergeten......!

OVER NATUUR EN ONNATUUR

Wij lezen in het „Alg. Dagblad":

> Ir. P. A. v. d. Pol, die in Wageningen promoveerde tot doctor in de landbouwwetenschappen, poneerde o.m. deze stelling:
> „De huidige kwaliteitsklassen van de Nederlandse appelen en peren zijn eerder gebaseerd op het ontbreken van fouten dan op de aanwezigheid van kwaliteit. Kwaliteitsonderzoek en verbetering van de kwaliteitsnormen zijn dringend gewenst".

Hoe merkwaardig dat het levenspatroon van de "nette burger" in Nederland nu al door de natuur overgenomen wordt! Dat eeuwig bijschaven in schoentjes, pakjes, maniertjes, dat eeuwig zoeken naar gave kunst en gave goaltjes, het **net** zijn boven alles dat geeft de burger eigenlijk iets krampachtigs, iets geforceerds, iets van "eeuwig boven zijn macht grijpen'. En hoe kleiner en hoe burgelijker man, hoe volmaakter hij zijn wil!

Deze burger heeft nooit dóór gekregen dat ook de natuur onvolmaakt is - want men wil nu met kweekplanten de natuur overtreffen (en zielloos maken, maar dát heeft men niet door!). Het is een oude kwaal van Holland, die we in veel minder mate vinden bij Friezen, Groningers, Zeeuwen, Limburgers, Vlamingen, enz. Het heeft een eeuw geleden gestalte gegeven aan de "litteratuur" van de Rederijkers met hun eindeloos bijgeschaafde, geaaide, gelikte, vervolmaakte metrum en rijm, maar de gedichten waren zielloos en leeg. Wat een tijdgenoot over dit "dichten" deed schrijven:

"......maar evenwel nochtans en desalniettemin, het leven was er uit en kwam er niet meer in!"

Het ergste is echter dat in het over de hele maatschappij liggend patroon van eindeloos "model" willen zijn, men na veel gevit en "zoutleggerij op alle slakjes" op den duur terecht komt bij de roddel, die als patroon No. 2 over de hele maatschappij ligt, nummer twee eigenlijk alleen een indirect gevolg van nummer één...... En is tenslotte om in elk geval de schijn (van volmaaktheid) te redden de levenshouding opgebracht van de hypocrisie.

Nu hoop ik maar dat men mij tóch nog wel begrijpt als ik vaststel dat de "Hollander" **niet** zo slecht is als hij hier afgeschilderd lijkt. Alleen het constant werken met verkeerde idealen (van volmaaktheid) maakt hem tot een chronische foutenmaker en een chronische "onder-de-maatblijver".

Het „A.D." gaat dan nog verder:

> Dezelfde Ir. Van der Pol zegt nog iets zéér waars: „De verwaarlozing van de eigenschap „geur" bij tuinbouwprodukten, is een typisch voorbeeld van de vervlakking van deze tijd".

Het is één van de eerste dingen die elke Indischgast in Nederland opvalt: bloemen en vruchten zijn geurloos hier. Hoe rijk aan geuren is dan de Indonesische bloemen- en vruchtenwereld! Menige koop van aanlokkelijk uitziende vruchten wordt in Indonesië nog steeds **geweigerd** met het bescheid: "Ah, kurang harum......"

Eerlijk gezegd weten wij niet of er een direct verband bestaat tussen geur en smaak, m.a.w. dat het juist zou zijn dat een **smaak** goed zou zijn als de **geur** goed is. Ook hebben wij horen zeggen (en we weten niet of het waar is) dat bloemen en vruchten hier op de duur alle geur verloren hebben sinds de plantbodem niet meer natuurlijk is, immers volgestopt met kunstmeststoffen, en het groeiproces inferieur geworden door overmatig gebruik van insecticiden......

Altijd, als de onnatuur (hoe mooi ook) de natuur verdringt, ontstaan **tekorten.** Hoe mooi de enorme gekweekte tulpen en orchideeën ook zijn, Indischgasten die "in de oedik of in de oetan" woonden, hebben er instinctief een afkeer van. Zoals van álles wat "te" is. Waarom willen wij dan altijd **te** braaf zijn en **te** puntgaaf en **te** model?

T.R.

Spontaan Initiatief

Beste mensen,

De brief van een moeder uit Indonesië aan haar dochter mevrouw Jahanna geboren Rausnars in Tong Tong van 15 juni 16e jaargang nr. 23 op blz. 14 heeft mij en mijn gezin zo aangegrepen, dat ik dit ga uitzoeken.

Verder wil ik mij beschikbaar stellen om dergelijke "problemen" helpen op te lossen.

Als gemeente-ambtenaar werkzaam op een afdeling bevolking, burgelijke stand ca. is het voor mij niet moeilijk om achter de adressen van personen te komen, omdat de werkwijze en alles wat daaraan vastzit mij bekend is. Via de diverse gemeentebesturen en zonodig via de Rijksinspectie van de bevolkingsregisters is iedereen die in Nederland woonachtig is, op eenvoudige wijze te achterhalen, mits je de weg maar weet. (Ook ambtenaren in Nederland - en helaas in 't bijzonder de jongeren onder hen - zijn liever lui dan moe - waardoor het nog al eens voorkomt dat een leek van het alom bekende kastje naar het nog meer bekende muurtje wordt gestuurd).

Ik stel jullie dan ook voor deze brief in Tong Tong te plaatsen. Iedereen die problemen heeft met het opsporen van de woonplaats van familieleden of kennissen, kan mij hieromtrent benaderen. DIT V.W.B. ADRESSEN HIER IN NEDERLAND, WAARBIJ HET DOEL ONDER GEEN VOORWAARDE COMMERCIELE BELANGEN MAG ZIJN.

Voor personen die in Nederland woonachtig zijn en mijn hulp inroepen zijn de daaraan verbonden kosten aan leges, porto, telefoon en schrijfkosten verschuldigd. Voor personen wonende in Indonesië doe ik dit geheel kosteloos.

Dit aanbod komt misschien wel wat laat, maar ja, beter laat dan nooit en b.g. brief heeft me zo te pakken, dat ik me nu voor dit doel en voor dergelijke probleem gevallen graag wil en ga inzetten, met de hoop het contact tussen ouders - kinderen, vrienden en kennissen weer te kunnen herstellen. Vriendelijk dank en de hartelijke groeten uit Dordt,

H. E. Vreede

H. E. Vreede
Burg. Struijkstraat 49
Dordrecht. (Telef. 01850-60882)

Voor het initiatief van de heer Vreede dank en hulde! Dank niet alleen namens de redactie van Tong Tong, maar vooral ook namens die door dit spontane aanbod wellicht familieleden of vrienden zullen terugvinden, naar wie zij jaren vergeefs hebben uitgezien. Moge deze edelmoedige "hulpverlening" het succes hebben, dat zij verdient! Red. Tong Tong

"Nederlander eet graag Chinees"

Ruim 75 procent van de Nederlandse gezinnen eet min of meer regelmatig thuis Chinese of Indische maaltijden, aldus lezen wij in een ochtendblad, dat ook bovenstaande "kop" boven het berichtje zette. Het meest populair zijn deze gekruide hapjes bij jongeren tot dertig jaar. In Zuid-Nederland eet men vaker een Chinese hap dan in Noord-Nederland.

Met dat wijzen op het **gekruid zijn** van de hapjes, legt het ochtendblad meteen ook de vinger op de wonde plek van het steeds meer achteruit gaan van de Hollandse restaurants, waar het eten vaak smakeloos aandoet voor hen die andere tafels gewend zijn.

Eigenlijk snappen we niet waarom men nog steeds genoegen neemt met de "verklaring" dat "wij, ronde Hollanders van een eerlijke pot houden zonder liflafjes". We zijn nét uit Frankrijk terug waar sinds de middeleeuwen tot in de eenvoudigste volkslagen toe beslist niet minder eerlijke mensen zijn dan in Holland. Neen, **juist** omdat kruiden eerlijk zijn, mogen we ze niet missen! En dat gekruid voedsel toch wérkelijk beter smaakt dan ongekruid, bewijzen steeds meer eerlijke Hollanders, die de Franse, Chinese en Indische tafel hogelijk appreciëren.

Voorts laat ook de service in Hollandse restaurants veel te wensen over en is bij veel jonger bedienend personeel vaak een houding merkbaar van: "al bedien ik, daarom ben ik je mindere nog niet!" terwijl het bedienend personeel in Chinese en Indische restaurants onopvallend, ja haast onmerkbaar, werkt. Terwijl de Franse kelner het in geen enkel opzicht vernederend vindt om te bedienen, maar met een zwier en hoffelijkheid serveert alsof men vorsten bedient! En er werkelijk geen greintje minder om is dan wie ook. Franse kelners bewijzen dat inderdáád **dienen een kunst is; een waardigheid!** En dát maakt elke goede maaltijd **volmaakt.**

T.R.

De "Moestika"

Wij hebben in Tong Tong wel eens geschreven over de "moestika", het zeldzame verschijnsel dat soms in een vrucht een heel klein miniatuur-vruchtje gevonden wordt. Zulke vruchtjes worden dan graag bewaard als een soort mascotte.

Tussen onze opstellen vinden we nog een verhaal van R. F. Doelitzsch over deze "moestika":

Persoonlijk heb ik ze tweemaal gezien bij de doerians, als een volkomen ontwikkeld vruchtje in een vrucht. De stekels waren ook hard genoeg om je hand te kunnen prikken.

Wijlen mijn vader had toen 2 erfpacht-percelen van ± 7 H.A. Er waren ettelijke doerianbomen op, van verschillende grootte en kwaliteit. Wat onverkocht was gebleven, was echter zo veel, dat deze geopend moesten worden, en verwerkt tot "dodol" (Jav. djenang doeren dan wel lempok). In een van de geopende vruchten troffen wij in het midden tussen de schotten een kleine doerian, die toen door wijlen mijn oudste broer werd bewaard.

13 jaar later zat ik in Zuid-Pekalongan en trof hetzelfde geval, met een doerian, die ikzelf wou opeten.

*

Niet alleen in doerians komen zulke voor, maar ook in andere vruchten, b.v. in sinaasappelen. Ik bedoel hiermee niet de z.g. navels. Neen, een echt sinaasappeltje in de kern van de sinaasappel, echter zonder schil.

Behalve in vruchten komen deze ook voor in de dierlijke wereld, o.a. de mens. Hiervoor zou U volledig kunnen worden ingelicht door de medici.

Ik meen, dat het was in 1961, dat ik erover las in de Wereld Kroniek of in de Revue. Het betrof een jongeman van ± 20 jaren, die wegens benauwdheden, die met de jaren toenamen, in een ziekenhuis voor een lange tijd werd geobserveerd. Op een dag kreeg hij weer bezoek van zijn moeder, die hem naar zijn toestand vroeg. "O Moeder", zei de jongeman. "Eindelijk zijn de doktoren zo ver. Ik moet een broertje krijgen, echter langs de operatieve weg"

Menende, dat haar jongen niet goed snik was, begon de moeder te huilen.

Het gebeurt meer, dat één van een tweeling in de andere is ingegroeid, maar dan leven ze niet meer en worden vroeg of laat uit het lichaam uitgestoten, via verschillende wegen, ook de meest zonderlinge. Zelfs ook in de vorm van een puistje op de huid! Maar bij deze jongeman uit Zuid-Frankrijk had een samengroeiïng plaats en parasiteerde hij op de grotere broer en groeide langzaam mee.

Toen de jongen reeds zijn wasdom had bereikt, bleef de kleinere, inwendige broer, die in zijn long zat, verder groeien en werd tot last van de grotere broer, zodat operatief moest worden ingegrepen.

Vermoedelijk zijn de bladen, die met de nodige foto's zijn geïllustreerd, nog te achterhalen.

HERINNERINGEN AAN MIJN KWEEKSCHOOLJAREN 1923-1926

Voor de reunie van de I.E.V.-Kweekschool in mei '71 kwam de vraag van het comite om foto's van de beginjaren van deze school. Dit jaar, 1 juli 1972, is het 50 jaar geleden, dat deze school op initiatief van het afdelingsbestuur van het I.E.V. geopend werd. Naar aanleiding van deze feiten kwamen vele herinneringen uit die jaren bij me op.

Heeft het enige zin deze herinneringen neer te schrijven? Ik weet het niet, maar laat het dan een getuigenis zijn van mijn mooiste schooljaren. De jaren, waarin "DE SCHOOL", en hiermede bedoel ik de docenten **én** mede-leerlingen, me gevormd en gemaakt heeft. Dat deze invloed van mijn leraren en klasgenoten groot is geweest, is onweerlegbaar: Was ik, toen ik op de kweekschool kwam een jongen, blank en blond, maar die, als hij zijn mond openmaakte, duidelijk de "indische jongen met het petjo-taaltje" bleek te zijn, na het behalen van de onderwijzers-acte ging ik het volle leven in "geciviliseerd" door de school.

Laat me beginnen met de vragen: "Waarom ging ik naar de Kweekschool? En op welke wijze kwam ik er op?"

Na de 1-ste klas van de Bandungse H.B.S. (filiaal) te hebben gedoubleerd, bleef ik ook in de 2-de klas zitten met een rapport, waarop 2 vijven sierden. Schuld hiervan natuurlijk bij mezelf te zoeken. Oorzaken: vele aan te wijzen; hierover echter geen woord. Zo kwam ik dus met de uitslag van de 2-de klas bij mijn Moeder, die zelf weinig onderwijs genoten had en die na de dood van mijn Vader, die ik op 8-jarige leeftijd verloren had, geheel alleen stond voor de opvoeding van 3 kinderen. Moeder was niet boos, maar wel bijzonder verdrietig over deze uitslag. Tevens zei ik, dat ik beslist niet naar de H.B.S. terug wilde, maar besloten had naar de Kweekschool te gaan. Want: mijn buurjongen, Karel GULDENAAR was er op en had me overgehaald er **ook** heen te gaan. Antwoord van Moeder: "Ga je gang, Adé, je moet het zelf weten; je moet het zelf in orde maken. IK KAN JE NIET HELPEN". Wat een tragiek zat achter dit antwoord. Mijn Moeder **kòn,** hoe graag ze het ook wilde, me niet helpen; was er niet toe bij machte en wilde toch, dat ik goed op mijn pootjes terecht zou komen. Nu op oudere leeftijd realiseer ik me, wat een verdriet ik haar heb aangedaan met de mededeling, dat ik van de H.B.S. af wilde.

Zo meldde ik me eind mei, begin juni 1923 aan bij de toenmalige directeur, de heer M. MENDEL. Ik zie het nog gebeuren: Naripanweg, het gebouw naast de z.g. Kleine Soos, waar later een autozaak gevestigd werd. In de directeurskamer zaten de heren MENDEL en DRAAIERSMA. De eerste een klein mannetje, hoogstens 1.50 m lang met dikke brilleglazen, waardoor hij grote ogen kreeg met een doordringende blik. Onvriendelijk? Beslist niet; juist het tegengestelde; daarbij een stem zo innemend en zo menselijk, dat hij onmiddellijk het grootste respect inboezemde. Naast hem bij het bureau de heer DRAAIERSMA, leraar wiskunde, mij reeds bekend van de H.B.S. - een rijzige gestalte met een snor en sik - ook een innemende figuur.

Toen ik zei, dat ik me voor de komende cursus wilde laten inschrijven, kwam als antwoord er op de vraag: "Zo, Piet, zijn de wilde haren er nu uit?" En de heer Mendel én de heer Draaiersma keken me zo aan, dat ik dacht, dat ik door de grond ging! En de lange slungel antwoordde kleintjes: "Ik weet het niet, meneer, ik hoop van wel!"

Aldus geschiedde de inschrijving op de Kweekschool aan de Naripanweg. Hier heb ik nooit les gehad; kan er dus niet veel van vertellen; alleen, dat er door WILLY van SWERS zangles werd gegeven in de **danszaal** van de Kleine Soos, natuurlijk met alle gevolgen van dien!

Met ingang van de nieuwe cursus nam de school haar intrek in het juist gereed gekomen gebouw TJIKOEDAH-PATEUH; voor die dagen modern opgezet: Een open hal tevens ingang uitlopend op het kantoor van de directeur; een rechter-vleugel, bestemd voor de opleidings-lagere school met hr. TISSING als hoofd en als leerkrachten de heren VAN DER SLUIJS, GRITTER, GEURINK en de dames BOORSMA, PHIA BOOGAARDT en MARIE OOMS. Na de uitbreiding later aangevuld met de dames DÉ DIEUDONNÉ en ELLY DOEVE. De linkervleugel was de Kweekschool. Dadelijk tegenover de directeurskamer de 4-de klas B, in de hoek de 2-de kl. en vervolgens de klassen 1, 3A, 3B en 4A. Voor de school een pleintje, dan de weg en aan de overkant de spoorbaan van de lijn Bandung-Tjikoedah-pateuh - Soreang - Tjiwideuh. (de zg. Soreang-expres). Aan de andere zijde van de spoorbaan grensde de achtertuin van de houtzagerij Elenbaas. Rechts en links van de school stonden 2 kantoren van de Staats-Spoor. Het gebouw rechts werd later de school voor Ambonnese kinderen. In 1932 heb ik daar nog 2 maanden als hoofd gestaan, als overbrugging van mijn militaire diensttijd en mijn buitenlands verlof.

Docenten aan de kweekschool waren de heren MENDEL (ned. en opvoedkunde, tevens directeur); TISSING (methodiek en practijk); DRAAIERSMA (rekenkunde); VAN WELSEM (natuurkunde en biologie); VAN DER RIET (ned.); BOEGHEIM (frans); G. VAN DUINEN (aard. en gesch.) bijgenaamd "DE BALOETSJ"; APETZ en VAN INGEN (tekenen); dr. BETS (hygiëne); VAN LISSA en VAN SWERS (zang); speciaal voor de 1-ste en 2-de klas HANSSEN (ned. aard. en gesch.). Dan nog de dames VON WOLZOGEN KÜHR en VAN DRIEL (eng.). Na de uitbreiding kwamen er o.a. bij: de heren KOK (ned.) en SCHEFFER (paed.).

MEDIO 1923. Aldus kwam ik in de 2-de klas. Voornamelijk bestaande uit meisjes; met als klasse-voogd hr. HANSSEN. Ik kwam samen met de jongens PIJNAPPELS, VERNEZ, FOLKERINGA, THIESSEN, LAZARE, MAX MARTHERUS en later SALOMONS. De trek naar de functie van onderwijzer was in die dagen bij de Ind. jongens niet groot. "Bij het onderwijs? is alleen goed voor meisjes" was een algemene mening.

Van de meisjes uit onze klas herinner ik me: mijn buurmeisje LIES DE LA RAMBELJE, haar vriendin WILLY VON GABAIN, JO en GUUS MORIN, MIEN ULJEE, SUZE VAN RHEE, EFFIE SAVALLE, TINEKE DE MOOY, JO VAN DER WAALS, FIEN PORTIER, MARIE SNEL, GREET DE MUNTER, TINE TISSING, NANNY BENENATIE, ELS NELSON, CORRIE TOUSSAINT (of TOUSSET??).

Enkele bijzonderheden van deze klas: Allereerst de heer HANSSEN; ongehuwd - exbroeder. Er waren er meer, o.a. hr. Mendel, misschien hr. Van der Riet ook. Hanssen had Javaans gestudeerd met als gevolg, dat

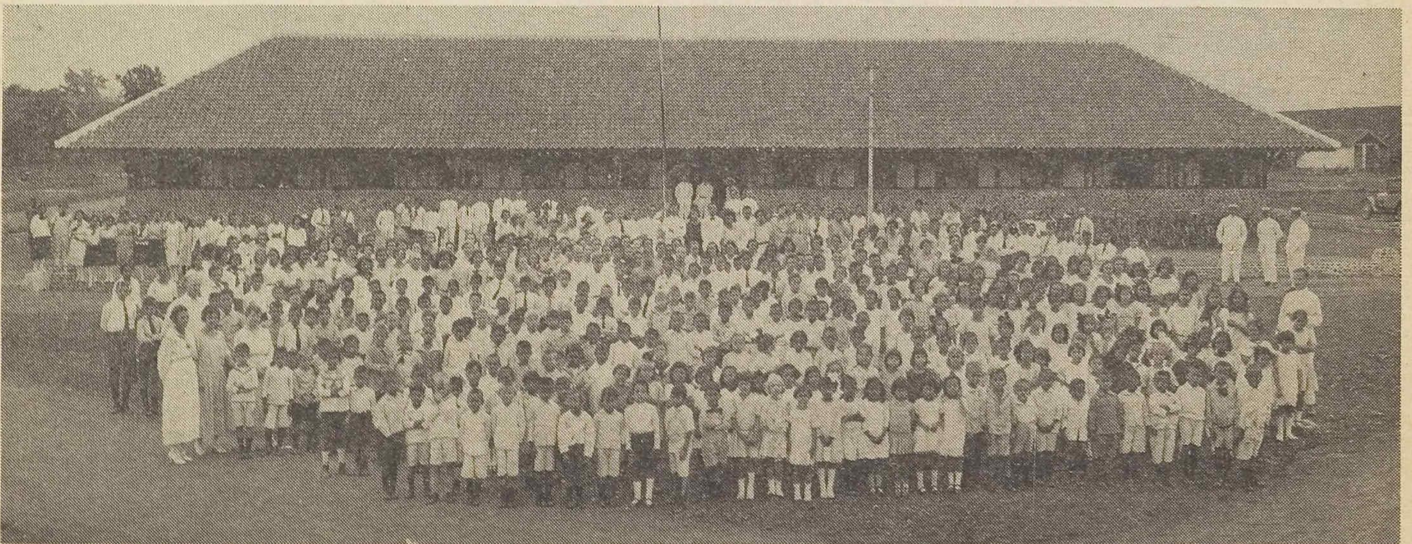

Foto genomen bij de opening van de I.E.V.-Kweekschool, Tjikoedahpateuh, Bandoeng, Oktober 1923.

hij in zijn spraak de typisch javaanse D en enkele andere plofletters had overgehouden. Zo kon hij dit ten volle spreiden, als hij kwaad was op Nanny Benenatie, die meermalen haar les niet kende. Strijk en zet was het: "Nanny BBBenenatie, Nanny BBBenenatie, dddoe toch je bbbest; als het zo dddoor gaat, dddan bbbak je, wat ik je bbbrom!"

Van deze man heb ik 2 jaar les gehad. En in die tijd is er een zekere vriendschap tussen ons ontstaan. Vooral in de 4-de klas, toen hij geheel con-amore mijn repetitor was. Bij mijn slagen als onderwijzer kreeg ik als aandenken een zilveren Election-horloge, dat ik nu nog in mijn bezit heb. Hanssen, wien niets te veel was om zijn leerlingen te helpen.

THIESSEN - zoon van de zendeling van de Pinkster-gemeente - wel leerling van de school, maar nooit met de bedoeling om actief bij het onderwijs te komen. - uitdrukkelijke wil van de vader, dat hij eveneens opgeleid zou worden voor zendeling - is tussentijds ook weggegaan voor de opleiding als zodanig naar Nederland(???). Ik heb hem nooit meer teruggezien. Pas na de oorlog heb ik meermalen over hem gelezen als een uitstekend fotograaf; maar ook als medewerker van kapt Westerling. Ik heb Thiessen altijd graag gemogen en heb daarom ook de prettigste herinneringen aan hem. Hij kon helemaal niet tegen plagen. Zijn sproetenkop begon al rood te worden, als één van de meisjes hem maar aansprak. Daar heeft TINEKE TISSING, dochter van het hoofd v.d. leerschool, handig gebruik van gemaakt. Ze kon niet tekenen en helemaal niet bord-schrijven (schoonschrift). En dus was het: "Ach Thiessen, help je me?" En die was niet zo gek, of schreef voor haar het hele bord of maakte voor haar de tekening. Met Tineke kon je het grootste plezier hebben. Meermalen hield ze hr. Hanssen voor de gek; hij kon niet tegen haar op.

Er heerste ook een goede geest in de klas. Hier was ik een geheel andere leerling dan op de H.B.S. Mede ook door de juiste aanpak door de docenten??? Onvoldoenden op mijn rapport kwamen niet meer voor; je werkte met plezier. Hier was ook sprake van vrije orde. Je haalde genoeg kattekwaad uit, maar je ging nooit over de grens. Daarbij: er werd GEWERKT. Waarom hadden de docenten nooit te meer te klagen over me? Ik vermoed door hun aanpak van de leerlingen. In mijn geval in het bijzonder door de heer DRAAIERSMA, die tevens penningmeester was van de school. Een klein voorval, maar wat me een gevoel van grote waarde gaf: Op een dag zei hij: "Piet, breng dit bedrag voor me naar de Escomptobank!" Hij overhandigde me een zak met ong. *f* 10.000.—. Stom verbaasd, vereerd met zo'n opdracht, nam ik het sprakeloos aan en bracht het geld nauwkeurig weg.

DIT WAS DRAAIERSMA!! En zo waren de heren Mendel, Tissing en Hanssen!! Nooit hebben ze ook maar één maal last van me gehad. De "wilde haren", waarop hr. Draaiersma doelde, waren verdwenen. Het zoete knaapje uithangen??? BESLIST NIET! Hierbij denk ik aan de "practijklessen", die we op de lagere school moesten geven en waar je zoveel mogelijk van wegbleef. Het was veel leuker met een groepje naar Passar Kosambi te gaan, waar je heerlijk gado-gado, tahoe-goreng of andere lekkers kon krijgen. Die zaligheden verorberen op de bankjes, die bij de verkopers stonden of in het kleine stations-wachtlokaaltje van de Soreang-expres waar nooit iemand zat. En als het ontdekt werd door hr. Tissing, dat je niet

Het schoolvoetbalelftal in 1925-26. Samenstelling: Jan Brugman, Zuidema, Rodrigues, Feijtes, Geurink (leraar), Folkeringa, Vernez, Visser, Tjoh Klaassens, Florentinus, Sahuleka.

gekweekt had, was het :"Hufter, waar was je?" Een standje, en daar bleef het bij. Altijd "GEHUFTER", dit woord lag in zijn mond bestorven!

Het was ook in deze beginperiode, dat op het leerplan het vak Lich. Opvoeding kwam. Docenten hiervoor waren er niet. De lessen werden gegeven door instructeurs van de militaire sportschool; zowel aan de jongens als aan de meisjes. Deze instructeurs, met de rang van sergeant, hadden nog nooit voor een klas gestaan. Hoe die lessen verliepen, behoef ik niet uiteen te zetten. De weinige jongens kregen in 3 jaar tijd ong. 4 à 5 lessen en moesten daarvoor naar één van de hallen van de Bandungse Jaarbeurs. Gezien de afstand was het zeker niet vreemd dat het percentage verzuimen bijzonder hoog was. - De meisjes kregen de lessen in de pendopo voor de tekenzaal. Natuurlijk tot grote hilariteit van de jongens, die er om heen gingen staan om de nodige opmerkingen te maken over de pogingen van de meisjes in SHORT!!! En dat wilde heel wat zeggen in die dagen!

Op een dag was de aanwezigheid van de jongens zo irriterend, dat de instructeur naar hr. Mendel stapte en zijn beklag over ons deed. Ik zie hr. Mendel nog naar ons toekomen met uitsluitend de woorden. "Doe me een plezier; die meneer heeft last van jullie en het is zo ellendig om klachten te horen". Meer hoefde hij niet te zeggen; nooit meer hebben ze last van de jongens gehad. Angst voor de hr. Mendel??? Neen, alleen uit respect voor hem deden we het niet meer.

Misschien vergis ik me, maar ik meen, dat het volgende voorval nog plaats vond tijdens zo'n gym-les. DORIS DOEVE waagde het door een rij te gaan van de meisjes in de looppas. Gevolg, dat hij zo'n duw kreeg, dat hij languit kwam te liggen; tot grote hilariteit van de jongens. Hieruit kwam de yel voort: "Doris gekraakt door een meisje!! Hoi!!!

Doris Doeve - een naam, die niet in mijn klas thuis hoorde. Ik meen, dat hij klasgenoot was van BRAM STUFKENS, de pianovirtuoos. Nooit had hij er les in gehad; eigen studie was het; vooral jazz-muziek. En waar er een piano in de tekenzaal stond, kwam het meermalen voor, dat er in de pauze even werd gedanst.

Andere namen van de 3-de klas uit die eerste jaren: ANNIE OBERTOP, KAREL GULDENAAR, LEYTSMAN, PIET BAZENDIJK, DOOIJER, DIDUKSMAN, SAHULEKA, WALSTRA, ZUIDEMA, FLORENTINUS EN BRUGMAN.

Namen uit de 1-ste klas: LESSIE ABBINK (geweldig sportieve figuur), JAN VAN LINGEN (de jongste van ons allen; zo jong, dat hij later dispensatie moest aanvragen voor het afleggen van het examen), JOOP DEIBEL, PIET TIMMERMANS, STANLEY RODRIGUES. Het jaar daarop er bij: o.a. TOM LATUPERISA, ENGELINE LAUREYS.

In de 4-de kl. A: JOHNNY GULDENAAR, ANNIE DE BANK LANGENHORST, ELLY DOEVE, MIES WIEDENHOFFF, DÉ DIEUDONNÉ, CORRIE ROTH, VAN AFFELEN VAN SAEMSFOORT, JULES GRÜNEWALD OLLY FEYTES en niet te vergeten A. A. W. B. OVERBEEK BLOEM of te wel 'SI WI-WI". Deze stond bekend als DE sportman; voetbalde bij UNI, korfbalde, speelde tennis. Op welk veld je ook kwam, altijd liep Bloem met zijn mouwen **niet** opgerold, maar altijd met losse manchetten; ELLEN RITTER, IERTJE JÜCH, RIETEKE VAN KOERT, INA TEMMINK, TILLY VAN DER DUNGEN GRONOVIUS e.a.

In de 4-de kl. B. zaten grotendeels abituriënten van andere scholen, die nog één jaar voor de boeg hadden om het onderwijzers-papiertje te halen. Hier herinner ik me nog levendig een grote groep door het vele contact, dat ik met hen had. Zo zaten daar: BOOGAARDT, BRACHUS, VAN GELDER, FRED. STUMPF, UL AMADE, CLAPROTH, IDA TEXTOR, LOTTIE LAUREYS, ELLA SNOEK, LIEN DE HAAN, MIEN ABBINK, OKJE WIRINATA KOESOEMAH, STIEN TÄNZER, HENNIE KLOPROGGE e.a.

Lessen, waar we letterlijk niets van opstaken, waren die in hygiëne, gegeven door dr. BETS, naar ik meen een zenuw-specialist. Hij mompelde of brabbelde maar wat voor de klas. Niemand luisterde naar hem; we stonden zelfs bij elkaars tafel te praten. De man kon daarbij absoluut geen orde houden. Dan zijn proefwerken: Zodra hij zijn vragen op het bord geschreven had, werd er ijverig naar de antwoorden in het boek gezocht. En vond je ze niet, dan was het: "Dokter, waar staat het ergens?" De man was niet zo gek, of hij zocht het voor je in het boek op en kon je alles letterlijk overschrijven. Wel keek hij je dictaatschrift

lees verder volgende pag.

na en bepaalde zo je rapportcijfer. Had je het niet bijgehouden, wel, dan leverde je maar een schrift van een ander in, wat hij nog accepteerde ook.

De andere lessen waren in het algemeen beslist goed te noemen. Ze waren natuurlijk op een heel andere leest geschoeid dan tegenwoordig. Een vergelijking moet niet getrokken worden. Je werd opgeleid voor de lager-acte. Een hoofd-acte-cursus was er tot 1926 niet aan de school verbonden. Wanneer die werd geopend, is mij niet bekend.

Hoofdacte deed je pas na 2 jaren practijk te hebben gehad. Ons jaar, afgestudeerd in 1926, bood ons enig voordeel. Het toenmalige Dept. van O. en E. wilde meer indische jongens als schoolhoofd zien en die moesten dan een plaatsing krijgen om zo snel mogelijk verder te studeren. Hr. Mendel ontving het verzoek hiervoor een 5-tal aan te bevelen. Ik had het geluk bij dit vijftal te behoren. De anderen waren PIJNAPPELS, VERNEZ, FOLKERINGA en STUFKENS. We kwamen allen in Semarang in functie.

1926. Afgestudeerd - niet alleen wij namen afscheid maar ook de heer VAN WELSEM, die met pensioen ging. De man, heel bekend door zijn boeken over plantkunde, zou in Lembang een bungalow laten bouwen. Als afscheidscadeau kreeg hij een koppel leghorns en reds aangeboden. Ik herinner mij, dat mij de eer te beurt viel hem dat kakelende stel te overhandigen.

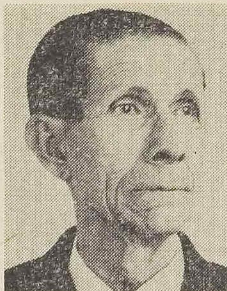
Dit waren zo enkele herinneringen aan de eerste jaren van de I.E.V.-Kweekschool. Ik kan terugzien op een fijne schooltijd op de kweek "ONZE I.E.V. KWEEK"; terug zien met grote dankbaarheid en eerbied aan het docenten-corps en aan mijn medeleerlingen.

Ik geloof, dat het doel van het I.E.V.-bestuur bereikt is; n.l. het omhoog brengen van de indische jongen tot een zeer gewaardeerde kracht in de maatschappij, in het bijzonder bij het onderwijs. En dat dit gelukt is, mogen we toeschrijven aan mensen als DICK DE HOOG, Hr. CHATELIN, de toenmalige kapitein DESSAUVAGIE en de docenten MENDEL, DRAAIERSMA, VAN DER RIET, HANSSEN (misschien heb ik enkele namen vergeten); aan mannen, die alles op alles gezet hebben om te komen tot de oprichting van de

I. E. V. - K W E E K S C H O O L
te
B A N D U N G

PIET J. G. L.

DE "KLEINE BOENG"

Dit is (zoals de meeste lezers wel weten) Si Klaas zoals hij jaren lang aan Tong Tong medewerkte met anecdoten en kleine wijsheden. Zo lang Tong Tong bestaat, heeft hij strijdbaar aan onze zijde gestaan. Hij heet Klaas Pfaff en hij komt van Oost Java. Van de vele volslagen nodeloze moeilijkheden, waarmee de mensheid zichzelf dwars zit, vraagt Pfaff zich altijd in verbazing (vaak wanhoop) af, waarom de mensen het elkaar eeuwig zo moeilijk maken. Het leven zou duizend procent genietbaarder zijn als we ons medemens nodeloze moeiten zouden besparen.

Af en toe krijgen wij van Klaas ter inzage een bundeltje brieven en antwoorden, als hij weer eens "op de kast" heeft gezeten bij onwaarheden of onrechten die andere mensen al lang hebben leren slikken. Zo neemt Klaas VAN NIEMAND dat het waar zou zijn dat "een ereschuld jegens de Indische burgerij is ingelost". Wie dat zegt, wordt prompt geattaqueerd met stapels knipsels en getuigenissen uit de pers of regeringsverklaringen, waaruit duidelijk blijkt dat wat de Indische burgerij vóór en tijdens de oorlog beloofd is, NIET is nagekomen. Dat vele Indische burgers armoe en onrecht hebben verduurd en dat ook al zwijgt de majoriteit, niemand het recht heeft om sussend te zeggen: ach ja, alles is toch wel goed in orde gekomen.

Klaas houdt koppig vast aan het "Noblesse Oblige": als een vorst of een regering iets belooft, MOET die belofte worden nagekomen. Punt. Waar blijven immers **kleine** boengs met hun beloften als **hoge** heren hun woord breken? Klaas kan zeker niet zijn naaste familieleden vergeten die door de Jap zijn gedood (vaak na vreselijke folteringen) en die door Nederland wél vergeten zijn. De wijze waarop massa's Indischgasten "terima" dat we over het verleden maar zand strooien alleen maar om van soesah af te zijn, veroordeelt hij onvermoeid. En hij weet ook dat hóé mooi er ook over gepraat wordt, de grondoorzaken van onze bereidheid om te vergeten zijn: lafheid en hebzucht. En meten met twee maten.

Klaas schrijft enorm veel, ook al laat zijn taal hier en daar te wensen over. Hij laat zich b.v. niet "afpoederen" en zegt: "Ereschuld, ereschuld vul snel mijn geldbult". En vat breed samen: "Men tracht door circulaires en allerhande briefjes de nog levende mishandelden en met verminkte lichamen lekker te maken met dode muizen en met een kluitje verder te laten leven." Heeft U fijn gelachen? Dat is U van harte gegund.

En door Pfaff en door Tjalie. Die immers het "petjoh verdedigen". Waar duizenden brave mensen verstoord over zijn, maar kennelijk tegelijkertijd blind voor de honderdduizenden vormen van verminkt Nederlands op markten, in ingezonden stukken, in intervieuws voor pers en radio - nietwaar?

Wat Hollands verminkt is, daar durft niemand wat van te zeggen, maar wat een Indo verkeerd zegt, daar loeit de hele maatschapij "Schande!" van.

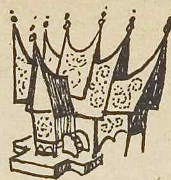
Laat mij U vertellen dat deze Indo Pfaff méér moed, meer karakter, meer eergevoel, meer plichtsgevoel en meer onverzettelijkheid in zijn ouwe, bruine body heeft dan duizenden en duizenden welgezeten erudieten en culturelen, die zachtkens rijk en vet doorsudderen naar Oud Eik en Duinen, met mooie taal en mooie praatjes, maar zonder één eerlijke daad voor één adik in nood.

Mensen zoals Pfaff heb ik onder de Indo's **vele** gekend. Ook al zijn de bewijzen ervan niet zwart op wit vergaard, ik **weet** dat de hele geschiedenis van de Indo door in alle armoe, tegenslag en verguizing ontelbaar vele Indo's van dit soort geleefd hebben, dat het Rijk aan de Evenaar mede gesticht is kunnen worden door deze kleine, maar eerlijke en moedige Boengs. Daarom **verkies** ik ze te blijven eren. En ben ik zo vrij te voorspellen dat als er later, ook voor Nederland tijden mochten komen van beproeving en ellende deze man naar voren zal treden als redder en helper in de nood.

Ver-geet-hem-nooit!

T.R.

HERRINNERINGEN AAN P.S.V. - BRASTAGI

Alhoewel nog maar kort abonnée van Tong Tong (sinds october 1971) viel mijn oog reeds op 'n berichtje op bladzijde 4 van het october-nummer, van een zekere A. de Haak. Ik ben dezelfde mening toegedaan als omschreven in dit stukje en daarom wil ik nu proberen in het kort een en ander te vertellen over mijn 21 jaren in Indië.

Ik ben net zo oud als A. de Haak (is hij of zij soms ook op de P.S.V. geweest?. Namen onthouden is voor mij een bijzonder moeilijke bezigheid.

Maar hoe het zij, ik ben in 1924 op Gedong Djohore, een onderneming vlakbij Medan, geboren; mijn ouders waren "in de tabak". Na 4 jaar op de Medansche Schoolvereniging te zijn geweest of wel de Neutrale School, ging ik naar Brastagi, naar de Planters School Vereniging, een school opgericht door de gezamenlijke cultuurmaatschappijen in Deli, zoals wellicht alle Delianen wel weten. Allen, die Brastagi kennen, weten in welk een verrukkelijk klimaat hun kinderen naar school gingen en opgroeiden.

Wat waren de schoolgebouwen, die in Batak-stijl waren gebouwd, prachtig gelegen met de wel zeer mooie uitzichten op de vulkanen Sibajak en Sinaboeng. De Sibajak, al eerder uitgebarsten, heeft een grillige vorm gekregen, je kon zien hoe de lava destijds haar weg naar beneden heeft gevonden. De Sinaboeng daarentegen, is nog helemaal "gaaf".

Bij zonsopgang vooral was het licht dat dan op de bergen scheen van een mysterieuze wazigheid en ook tegen schemer werden de vulkanen in een diepe gloed gehuld en dan opeens was het donker. Zo'n moment duurde nooit lang. Het leek of de beide bergen iedere dag anders waren - erg fascinerend. Ik heb de schooljaren op de P.S.V. prettig gevonden, bepaalde momenten natuurlijk daargelaten. Wat werd daar eigenlijk veel voor de kinderen gedaan. Als kind besef je dat niet voldoende en werd er vaak gemopperd - per slot miste je je ouders toch wel erg. De meesten werden eenmaal in de drie weken voor een week-end "gehaald", dat betekende, dat dan een zaterdag en een zondag samen met je vader en moeder kon zijn, maar altijd weer dat afscheid: tranen!!! Ook werd ik wel "gehaald" door de Sultan van Deli - er kwam dan een prachtige tomaat-kleurige auto voorrijden, dit maakte op mij als kind natuurlijk grote indruk, ik kon dan instappen en werd naar de familie gereden, die een huis in Brastagi had. Zij verwenden mij enorm. Ik heb daar hele goede herinneringen aan.

Ik herinner mij zo goed de directeur Marsman en zijn vrouw, hun kinderen Leonie en Frank. Ook zie ik, als ik aan ze denk, de drie hondjes van mevrouw: Fifi, Flappie en Bonzolientje. Als deze drie hondjes aan kwamen schommelen, want zo dik waren ze, wisten wij, dat mevrouw Marsman er ook aankwam en gedroegen wij ons op slag heel voorbeeldig. Als meisjes wisten wij dan meteen, dat er contrôle zou komen op het goed dragen van de lange pijpen van de directoire en dat wij er voor moesten zorgen, dat deze pijpen omlaag waren getrokken. Dus alle meisjes zag je meteen in alle mogelijke houdingen kronkelen om dit werkje gedaan te krijgen.

Wat ik altijd zo van de schoolleiding heb gewaardeerd, was, dat, wanneer wij met vacantie naar huis gingen, er steeds een keurig bijgewerkt foto-album op je kastje lag als herinnering aan de tijd op school doorgebracht. In dit album - helaas is het mijne verloren geraakt - werd van alles geplakt: de foto's van school en internaat - de tekst van het P.S.V.-lied, de P.S.V.-vlag en verder gedeelten uit je schoolwerk, foto's van wedstrijden, van uitstapjes, feestjes en wat dies meer zij. Het was een enig boek en per jaar zag je het dikker worden en kreeg het steeds meer waarde. Nogmaals, het spijt mij heel erg, dat ik dit aandenken in de Jappentijd kwijt ben geraakt. (Misschien zijn er onder U die mij nog aan foto's kunnen helpen - het betreft de jaren 1935-1941) Ik heb alleen nog een foto van de school en van het internaat. Mochten er onder U liefhebbers zijn die de foto's willen hebben, dan kan ik natuurlijk moeite doen ze te laten reproduceren, maar erg goedkoop zal het, vrees ik, wel niet zijn.

Met de vacanties gingen wij allemaal naar huis - in grote autobussen Medanwaarts - daar stonden dan je ouders te wachten; op dat ogenblik dacht je niet aan het eind van die vacantie. Eenmaal per jaar gingen wij met de grote vacantie naar Prapat aan het Toba-meer. Wat een meer dan verrukkelijk oord! Op mij heeft dit prachtige meer altijd een diepe indruk gemaakt. Wij logeerden dan in de bungalow van de Deli Maatschappij die op het schiereiland gelegen was, bijna op de punt Mijn moeder heeft eens vanuit Prapat naar Samosir, het grote eiland in het meer gezwommen, een afstand van 9 km. Een Batak-prauwtje vergezelde haar. Met anderen heb ik haar, ik was toen heel klein,met een motorboot van het eiland gehaald, maar daar herinner ik mij niets meer van.

De vacanties waren heerlijk; veel paardrijden bij een vriend, August Janssen, die op Tandjong Morawa woonde, veel zwemmen en o, wat is er heerlijker in je kinderjaren dan een vacantie en voor een poosje weg te zijn van kostschool.

Toen kwam eind 1941 de oorlog. In die tijd heette het, dat Java sterk was verdedigd en er werd in de familie besloten, dat wij, d.w.z. mijn moeder, zusje en ik, daarheen moesten gaan. Wij hebben Java helemaal per auto bereikt, van Medan over Sibolga, Fort de Kock en zo naar het Zuiden en tenslotte de auto op de boot en als einddoel: Batavia. Een nachtmerrie! Een nieuw hoofdstuk in mijn leven begon!

Wij hebben nooit durven dromen dat deze grote tocht dwars door Sumatra tevens hét grote afscheid inhield van dit prachtige eiland in de Archipel.

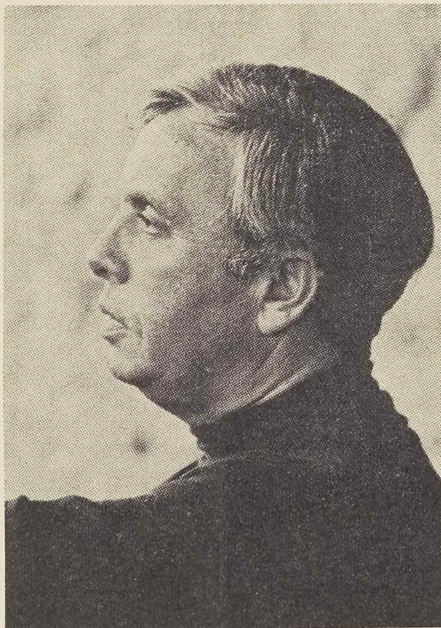
Ik ben er na de oorlog nooit meer geweest en mijn grote wens is: eens Sumatra, maar dan Deli, èn het Tobameer terug te zien.

L. A. (Wiesje) von Oven
Tuindorpweg 76
Maarn.

"SEKALI . . . . . TETAP ! !"

Wie zich nog onze besprekingen van het boek "Mensen en Kruiden" van de Franse "self-made" kruidendokter Maurice Mességué in ons blad herinnert, weet dat het om een bijzonder begaafd kruidenkenner gaat, die een beroemdheid werd in heel Frankrijk en erbuiten. In het boek dat hij schreef, een autobiografie, probeert Maurice ook te ontdekken waar zijn wonderlijke gave toch vandaan gekomen kon zijn.

Want voor zover zijn geheugen traceren kan, komt hij uit een echte "boere-karhengsten-familie" uit Gavarret (in Gers, tegen de Pyreneeën aan), zoals Maurice schrijft: "Zoons, kleinzoons, achterkleinzoons van boeren - al meer dan 450 jaar dezelfde grond...... Ik heb inderdaad een verschrikkelijk accent!" Mességué vindt zichzelf zó'n echte boer, dat hij over zijn uiterlijk geen illussies kan hebben. "Ik heb een echte schurkenkop", schrijft hij. Onze Indische lezers echter, die allerlei soorten "toeroenans" in Indië gekend hebben, zullen in dit portret zonder veel moeite een "toeroenan Arab" herkennen; probeert U zich ook maar te herinneren hoe de playboy Ali Khan (exman van o.a. Rita Hayworth) eruit zag! En ook Mességué ontdekte langzamerhand die Arabische herkomst terug.

Meestal op indirecte manier. Omdat hij (en zijn vader) "anders dan de anderen" waren. Waren de andere boeren stugge, koppige ploeteraars, Maurice stelt vast dat de pastoor hem vaak moest verwijten dat "Luiheid is een zonde" en "Ledigheid is des duivels oorkussen". En, stelt hij vast, "Wij hadden het al generaties in ons!"

Aangezien zoals U weet vooral in besloten plattelandsgemeenschappen een eventuele vreemde inslag (een "bastaard-huwelijk") ontzaglijk lang onthouden wordt en Maurice zulk een herinnering niet vindt t.a.v. zijn familie, komt hij tot de conclusie dat zijn "toeroenan" van veel verder komen moet. Want hij denkt er geen seconde over zijn buitenlandse herkomst te verloochenen of te ontkennen.

Hij zegt: "We hebben ongetwijfeld een beetje Moors bloed. Ik denk en zeg dat ook altijd, om de eer van de familie nog een beetje hoog te houden (sic!) dat één van mijn bet-bet-overgrootmoeders geschaakt is, maar ik hoop voor haar dat ze het prettig vond. Ik stel me die gebeurtenis voor tijdens de slag bij Poitiers, toen de Moren ons land binnen drongen".

Dat gebeurde maar eventjes in het jaar 732, toen de Franse legers de speerstoot van de Arabische legioenen noordwaarts keerden - want andere Arabische contacten van Arabieren in Frankrijk zijn er niet geweest. Maurice's mengbloedschap dateert dus van ruim 12 eeuwen terug! Het kán waar zijn, want er is nog een indicatie die merkwaardig is. Vertelt Mességué: "Ik heb me ooit eens door een oogarts laten onderzoeken, en die vertelde me: "U hebt in het wit van uw ogen iets, **wat verder alleen bij Moren voorkomt!"** Wat precies, weet Mességué niet meer, maar het is voor hem genoeg. En zo, stukje bij beetje, reconstrueert hij zijn identiteit, althans zijn onloochenbare komaf, hoe oud die ook is!

Menige Indischman zal al de merkwaardige indicaties die Maurice nog meer opsomt, kennen uit eigen ervaring:

Het is in ieder geval zeker, dat ik een zwak heb voor Spanje, voor het zuiden, de zon. Wanneer ik naar Zweden of Noorwegen ga, wil ik maar een ding: teruggaan. Maar wanneer ik naar Spanje, Portugal, Marokko ga, heb ik zin, om er te blijven wonen. Wanneer ik de moskeeën in de buurt van Granada zie, is het net alsof ik ze van heel vroeger ken...... en alsof ik tussen de Moren geleefd heb, omdat ik ze begrijp.

Ik begrijp hun hartstocht, hun vreugde...... en hun onverschilligheid. Mijn vader bracht zijn leven door met denken, beschouwend en bekijkend, en de mensen vonden hem lui. Vijftig jaar later vind ik hem wijs. Men begreep hem niet, zelfs mijn moeder begreep hem niet. Het was moeilijk voor haar om, wanneer er geen geld was, te begrijpen, dat mijn vader niet of nauwelijks werkte. Maar dat raakte hem erg. Hij had de gevoeligheid van de Moren en dat zijn heel gevoelige mensen.

Ook had hij net als de Moren gevoel voor rozen; het was zijn favoriete plant. "Ze is klein, maar mooi en geneeskrachtig." En hij hield van geuren. Mijn vader rook naar lavendel. Hij rook nooit naar zweet, viezigheid, tabak of wijn, maar hij rook goed. Hij dronk ook veel koffie en, iets onvoorstelbaars, hij dronk ook mintthee.

In grote potten van aardewerk bewaarde hij pepermunt en thee en mengde ze zelf; ik heb nooit geweten, waar hij de smaak voor dit soort dingen had gekregen, waar hij die had opgedaan. Misschien de "Afrikaanse" kant. Ik heb hem nooit één glas wijn zien drinken. Hij is nooit dronken geweest. De mensen vonden hem gek, zeiden: "Camille drinkt water......"

Dat was erg minachtend.

In Gavarret was hij een buitenstaander; hij viel uit de toon. Hij was niet gebouwd zoals de anderen, klein, tenger om te zien en heel anders gekleed, bijna als een dandy op een Engelse gravure. Hij was gekleed zoals wij tegenwoordig zijn: Een Cardinachtig pak met vrij hoog oplopende revers. Hij droeg een das en schoor zich iedere dag; zijn snor was dun en verzorgd en...... hij gebruikte een servet bij het eten! Hij had maar één paar schoenen, maar deed ze vaak aan, als een echte mijnheer. Ook zijn handen waren anders, klein, zacht, met vrij korte vingers; jonge, frisse handen als van een kind en zijn nagels waren schoon en verzorgd. En dan moet U zich de boeren uit die streek voorstellen, die met hun werktuigen op hun schouder voorbij kwamen. die potten en zware zakken droegen en deze man met zijn witte handen zagen!

Daar kwam nog bij, dat mijn vader, de arme man, in deze republikeinse streek, die voor die tijd heel rood was - radicaal-socialistisch - geheel rechts was. Erger nog, hij was koningsgezind en stemde voor Cavagnac! Het was onvoorstelbaar: een boer uit de Gers, deze eenzame streek, zonder kranten - die las men toen nog niet - zonder radio, zonder iets en die koningsgezind was!

Ik geloof, dat het bij hem niet zo zeer een politieke overtuiging was, als wel een gevoel voor schoonheid. Hij was dol op geschiedenis en de koningen met hun hof, hun zwier, hun paleizen, hun tuinen en zelfs hun oorlogen trokken hem meer aan dan de rode baretten en de zurige wijnlucht op volksfeesten.

*

ELKE Indo die dit stukje levensverhaal leest, elke Totok met eerlijke mensenkennis of iedere serieuze student van de erfelijkheidsleer, zal dit artikel met herkenning en kalme bevestiging lezen. Zo IS het. En het is NIET waar dat het Indo-schap (of welk mengbloedschap ook) zich in twee, drie generaties laat weg-assimileren...... laat wegwassen als een waterverf-kleurtje, als een soort van schande. Of geloven wij nog steeds het snorkerige, brallerige, **domme** lied van het schone Neerlands bloed, "van vreemde smetten vrij"?

Zo zoetjes aan weten wij ook wel dat deze domme eigenwaan in Nederland sterker vernomen wordt, naarmate men **lager** afdaalt op de maatschappelijke ladder of hoe méér men afdwaalt naar de Duitse rassenwaan. Het is jammer dat ook in Indonesië (waar men in menig Hollands koloniaal voetspoor treedt) vaak spot gehoord wordt over Indo's. Die men graag in het zonnetje zet als het arme drommels betreft, terwijl men de **ontelbare** Indonesiërs **met Indisch bloed en van prominente status** het liefst wil voorstellen als "asing": zuiver Indonesisch!

*

* *

Een nieuwe tijd is aangebroken, beste lezers, de tijd van de herontdekking en ontwikkeling van de eerlijke **zelfidentificatie, de wet der biologische waarachtigheid.** In vergelijking met die tijd is de tijd van vandaag meestal helaas een beschamend domme en verwaten zelfoverschattende tijd......

Eén waarheid zal dieper en dieper doordringen bij álle volken, de waarheid van het **"sekali......tetap!"**: wat éénmaal gebeurd is, heeft zich voltrokken voor eeuwig: de sporen van één menghuwelijk blijven tot in lengte van eeuwen voortleven. En daaróm is het dom zulke sporen te ontkennen of te verloochenen. Men kan beter elk menghuwelijk zien als een ontsnapping aan soortverstarring en zelfs degeneratie. Het zijn altijd de menghuwelijken geweest, die nieuwe variaties en nieuwe levenspatronen hebben geschapen; zij zijn de metamorfosen van de menselijke oneindigheid - zij zullen NOOIT verdwijnen

T.R.

P.S. Wij betreuren het enorm dat geen medicus onder onze abonnees het ontzagwekkende mysterie van de erfelijkheidspatronen, de chromosomen en de "dubbele DNA-helix" in een duidelijk artikel (of reeks artikelen) kan uitleggen. Of komt hij misschien nog? Ter wille van de redding uit onze onwetendheid!

Op de fiets

BROODWINNING TIJDENS DE JAPPEN

Ja, daar zaten we nu, mijn moeder en ik, in haar lief huisje aan de Frisiastraat in Bandoeng. Haar pensioen werd niet meer uitbetaald, alle geld op de banken was geblokkerd, mijn man krijgsgevangen in Japan, en ik had hals over kop ons ondernemingshuis in de suiker bij Djogja verlaten, dus ook zonder inkomen. En zelfs zonder textiel om te verkopen, want daarvan leefden vele vrouwen. Ik dacht met heimwee aan mijn kilometers gordijnen in 't grote ondernemingshuis, de vele koffers met Hollandse kleren voor 't verlof. Toen ik op 'n dag terugreisde, mocht ik niet eens de trein verlaten in Djocja, en moest dezelfde dag terug.

Hoe aan geld te komen? Ik pakte m'n fiets, en ging gewoon huis aan huis de stad af, om te vragen, wie kinderen had om les te geven (alle scholen waren gesloten). Zo belandde ik met 'n lijstje namen in 'n gastvrij huis aan de Dago-weg, waar ik 'n ochtendklasje kon beginnen van 6 kinderen: 2 maakten in de achterkamer schriftelijk werk, 2 leerden in de tuin hardop hun lessen, en 2 werden door mij overhoord en uitgelegd, dat alles om 't half uur.

Correctie nam ik mee naar huis en ik gaf hun ook huiswerk op. Later had ik 3 ploegen en nam ze allemaal thuis: van half acht tot 10, van 10 tot 12, van 3 tot 5. En na 5 uur gaf ik zangles op 't terrasje, met gitaar, en we hadden ook 2 blokfluiten.

Voor m'n eigen ontspanning zwom ik zondags, en zaterdagavond was 't klassieke muziekavond. Ik had n.l. op straat eens 'n Franse cellist ontmoet. de Heer Petit, die in 'n Japans orkest speelde. Ja, hij zou graag weer eens Europese muziek spelen. Maar hoe aan 'n piano + pianist te komen?

Ik pakte weer m'n fiets, en overal was 't "Spada! Heeft U ook 'n piano?" Tot m'n grote vreugde bood 'n jonge Zwitser z'n huis en 'n prachtige, zwarte vleugel aan. Ik kende 'n dame van 't Conservatorium en die kende weer een violiste. Het trio was dus voor elkaar!

In die tijd kon ik via de moeder van 'n leerling ook Simon Goldberg beluisteren, en diezelfde leerling redde in de nacht, dat de Jappen hem van zijn bed lichtten, zijn Stradivarius, door ermee over de muur te klimmen naar de vrije Zwitsers. En voordat Lily Krauss ook in 't gevang kwam, kon ik haar beluisteren als speciale Mozartspeelster in het huis van Dokter Sie.

Want de mens leeft niet van brood alleen!

Louisa Bourdil-Rotteveel

RODE VISJES

In TT van 1 mei '72 las ik op blz. 17 een artikel over Makassaarse Rode Visjes die niet (meer) te krijgen zijn. De veronderstelling werd toen geopperd, dat ze niet meer gemaakt zouden worden.

Toevallig had ik enkele dagen geleden een gesprek met een employé van Toko Commandeur te Nijmegen, die mij desgevraagd vertelde, dat ze niet meer geïmporteerd mochten worden vanwege het Kleurstoffenbesluit van onze regering. De rode kleurstof blijkt dus hier taboe te zijn. Hij vertelde me nog, dat hij de visjes zo'n 8 jaar geleden nog met kistenvol had verkocht, totdat dus het bewuste "besluit" van kracht werd. Het leek me aardig jullie dit even te berichten.

W. Oltmans

Dank voor de hulp. Jammer voor de op zo'n manier voor ons verloren rode visjes. Een soortgelijke ervaring had Tong Tong zelf vele jaren terug, toen wij de bekende parel-sago in vrolijke kleuren wilden importeren, waar die leuke, bonte Hoenkwee-pap van wordt gemaakt. Ook hier zei het Kleurstoffenbesluit onverbiddelijk: neen.

Hoe jammer dat wij in Europa dan niet meteen uitkijken naar andere mogelijkheden om te kleuren, want de Europese voedselproductie werkt op enorme schaal met allerlei wèl "eetbare" kleuren. Het is overigens die botte koddebeierachtige neen-zeggerij, die de Nederlandse maatschappij van veel meer vreugden uit het buitenland beroofd heeft......

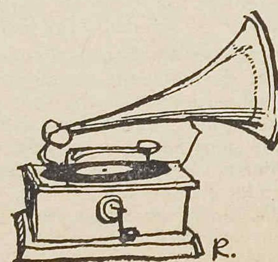
NIEUWS VOOR LIEFHEBBERS VAN MUZIEK UIT OUD-INDIË

Als reactie op het bericht "Verzamelaars attentie!" (T.T. no. 20, pag. 21) schreef de Heer G. Hoffman , Planetenlaan 73, Spijkenisse (ZH) ons:

"Hoewel geen tropengeborene en ook nooit daar geweest, heb ik als hobby het verzamelen en bestuderen van vooral gramofoonmuziek uit de Gordel van Smaragd, waarbij de oude 78 toeren gramofoonplaten uit het oude Ned. Indië een voorname plaats innemen. De bedoeling van deze verzameling is - behalve het iegen genoegen - ook dat er mensen bij mij komen om er naar te luisteren, het is dan ook een soort "Disco-Museum" dat moet voorkomen dat deze muziek geheel verdwijnt."

De Heer Hoffman doet een beroep op allen die hun verzameling eventueel op (moeten) heffen om deze te kunnen overnemen. Tevens zou hij graag in contact willen treden met personen die hem gegevens zouden kunnen verstrekken over artisten uit die tijd om een soort opstel te kunnen maken. Belangstellenden kunnen te allen tijde een afspraak maken met de Heer Hoffman om eventueel copiën van zijn verzameling te maken met band-opnemers. Het tel. nummer van de Heer Hoffman is; 01880-4478.

*
*

GRATIS BIJ BOEKHANDEL TONG TONG TE VERKRIJGEN:

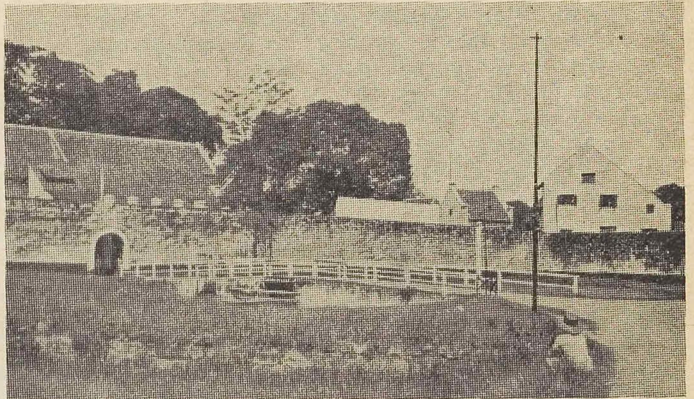
I Bladen van Pro Juventute en andere bladen op het gebied van maatschappelijk werk in Indië;
II Theosophische lectuur.

BELEVENISSEN VAN EEN RECHTER IN VOORMALIG NEDERLANDS-OOST-INDIE (IV)

DOOR MR. M. J. A. OOSTWOUD-WIJDENES

Slapen op wacht

Toen in volle vredestijd iedere gedachte aan 'krijg' graag door ieder naar de verste verten verbannen werd, hield de Krijgsraad te Makassar eens zitting in een hoogst ernstig-bedoelde, maar wat zuur-komisch aandoende zaak. De burgerij was nu juist zo lekker begonnen een beetje te wennen aan wereldvrede, na de oorlog van '14-'18, en aan verlossing van alle "militair gedoe". Daarom leek het nogal speelse gewichtigheid, dat het oude fort te Makassar - een gave rest uit woelige dagen van veroverings- en consolidatie-strijd in de puur-koloniale 'Compagnie's-tijd. - ......dat het stok-ouwe 'Fort Rotterdam' dagelijks en nachtelijks streng militair bewaakt werd door schildwachten op de wallen. Er was toch heel stellig van nergens een vijandelijke bestorming te vrezen; wellicht zelfs nooit meer gevaar te verwachten **van** wie-, of **voor** wie ook. Een gevoel van veiligheid bezorgde die bewaking heus aan niemand, want de hele stad woonde...... **buiten** het fort en de bewaking leek ook echt tegen geen enkele sterveling in de stad gericht of bedoeld.
Wat 's nachts in het hoofd van zo'n schildwacht mocht omgaan, daar boven op die fort-muren, was moeilijk te gissen, maar bezwaarlijk kon men zich voorstellen, dat hij ooit in enige nacht ook maar één moment, populair gezegd: 'in z'n naad' zou hebben gezeten en vol spanning-spiedend zich zou hebben afgevraagd: 'Sjonge, sjonge van welke kant zou vannacht de vijand op me af komme storreme?' 't Was immers ook alleen maar **oefenen in wachthouden,** blijkbaar een zeer belangrijk deel van de militaire opleiding, al staat vast nergens vast, hoe lang je je in wachthouden moet oefenen, om te kunnen zeggen:"Nou ken ik het."
Evenwel zou een indertijdse schildwacht te Makassar natuurlijk nooit mogen overwegen: 'Kom, 't ziet er vannacht zo rustigjes uit; Laat ik maar es een tukkie gaan doen.' Nee, nee néé, daar léér je immers ook niks van. Denk eens: Omdat slapen-op-wacht in oorlogstijd honds gevaarlijk is en met een heuse kogel strafbaar, daarom was het ook al buiten een oorlog stafbaar; wel minder, als het vrede is, maar niet eens zo heel veel minder, omdat de geschiedenis ons geleerd heeft, dat vrede óók niet zo heel veel minder is dan oorlog. In elk geval stond in de weinig roemruchte dagen van dit verhaal op het **misdrijf** van 'slapen-op-wacht" in vredestijd niet eens een boete; nee; **alleen gevangenisstraf;** een straf, in zoverre wel in de lijn van het delict, dat aan de delinquent de gelegenheid werd gegeven om in het cachot eens efficiënt uit te slapen. Uiteraard kende iedere militair donders goed de bedoelde strafbaarheid; en ieder wist ook, dat het geen verschil maakte, of je in wakker-blijven goedleers was, of van nature wat achterlijk. Kijk, er mochten indertijd in Indië heel wat nachtwakers bij winkels, kantoren en banken vóór de ingang van het te bewaken perceel wel een complete legerstede inrichten met bedgordijnen en al, en daarop mochten ze......ter bewaking zich ook... te ruste leggen. De bedoeling ervan was, dat inbrekers, zo niet over hun lijk, dan toch alleen over hun lijf zich toegang konden verschaffen. Dat was betaalde **burger**-wacht; maar dat had natuurlijk met een onbetaalbare militaire bewaking niks te maken; want die geschiedde ook door **schild**-wachten; (al liet ieder zijn schild maar in de middeleeuwen). Het zou toch ook geen gezicht zijn, als militaire wachten, met of zonder schild in elk geval alleen herkenbaar in uniform, conform die burger-wachters (djaga's) vóór een fortpoort en achter een klamboe op een brits gingen liggen pitten. Wat hadden rondes dan nog voor zin, als ze op wacht mochten slapen? Nee: Voor militaire bewakers was slapen verkeerd en zelfs strafbaar.
Zo was er eens een schildwacht in 1937 te Makassar terecht voor het Krijgsgerecht gesleurd, want hij had een paar weken tevoren op de fortwallen op nacht-wacht - wat drommel! - gewoon zitten te slapen. (Staande zou 't wel on-gewoon zijn geweest). En nu zat de rakker wakker en schuldbewust tegenover de Krijgsraad.
Geassisteerd door een beroepskapitein en een dito luitenant, beiden in gala, zat de president als burger (want het was vredestijd) in toga, geflankeerd door een burger-griffier, het college voor. Meer ter zijde zat de auditeur **-militair.** Omdat die ook een toga aan had, kon je niet zien, dat hij maar een gewone burger was, maar een burger-**officier** van Justitie. En de president was nog reserve-officier; zodat er vier officieren bij elkaar waren gekomen om één soldaat, die 'slecht' geslapen had, ('slecht' in de zin van 'misdadig') plechtig in 't gevang te frummelen. De ernst van de situatie werd verhoogd, doordat Hare Majesteit de Koningin vanuit een enorme

Het oude uit de Compagniestijd stammende Fort Rotterdam in Makassar.

gouden lijst in plechtig **kronings**gewaad op allen neerkeek. Een echte militar speelde voor deurwaarder, en werkelijk góéd! En daar zat, moederziel-alleen, zonder advocaat, de beklaagde voor de vierschaar...... Het was muisstil op de publieke tribune. Daar zat namelijk niemand. 't Was ook eigenlijk geen tribune, want het waren vier rijen stoelen parterre. Maar die waren en bleven beklemmend leeg. Overigens was er wel niet op een uitverkocht huis gerekend.'t Gepleegd delict was te weerzinwekkend, voor de burgerij al; hoeveel te meer voor militairen.
Wakker luidde de president met een hamerslag de zitting in, en het onderzoek inzake 'slapen op wacht' ging beginnen...... Dus: Zónder raadsman moest de beklaagde zich nu maar zelf zien te verdedigen. En hoe moeilijk, je verdedigen tegen in-slaap-vallen als ze geruime tijd over slapen gaan praten; slapen op wacht. Nu, beklaagde bekende volmondig schuld, hetgeen het college met een zucht van verlichting minder strak naar hem deed kijken. De delinquent leek ook geen echt boze inborst te hebben, al kwam zijn misdadigheid-tijdens-een-nachtwake zonneklaar vast te staan. Uiteraard, want je mag dan kunnen veinzen, dat je slaapt, als je wakker bent, maar het lukt nooit te veinzen, dat je wakker bent, als je op wacht in een diepe slaap wordt aangetroffen. En dat laatste was gebeurd: De wachtcommandant-op-ronde had de beklaagde luid snurkende(!) en tegen de borstwering geleund-staande ......,néé zelfs half **zittende** betrapt en hem haast rondom zijn - óók in ruste bevonden - geweer moeten stompen, voordat het ontwaken van de man te bewerkstelligen was. Op de zitting kwam dan ook als gezegd, zijn schuld aan het ten laste gelegde misdrijf overduidelijk vast te staan. Maar:......nu **het motief** tot de daad, of beter: tot het **nalaten-van-wakkerblijven!...** Gestrenge bezorgdheid klonk in de toon van de president, toen die vroeg: "Hoe komt het nu toch, beklaagde, dat gij die nacht in strijd met uw plicht niet-alleen schie- zijt gaan zitten, maar zelfs waagt te gaan pitten!?"
"Ik kon van de slaap niet blijven staan, Edelachtbare; laat staan: niet in slaap vallen, toen ik ging zitten."
"Maar hoe hebt u het in uw hoofd gehaald om op wacht slaap te krijgen!? Hadt gij daartoe tevoren in kalm beraad het plan beraamd?"
"Nee, Edelachtbare; maar het kwam toch wel **langzaam** in mij op, die slaap, bedoel ik; doordat ik op post stond vlak tegenover de soos!"
"Wat is dát!? Wilt gij beweren, door de sociëteit slaperig gemaakt te zijn? Die had u eerder wákker kunnen houden, dunkt mij; althans als er iets te doen was." (En, ja!: Er **was** die nacht tot heel laat iets te doen geweest! Beklaagde werd namelijk op slapen betrapt klokke 2 in de **derde** nacht van de feesten ter gelegenheid van het huwelijk van H.K.H. Prinses Juliana met Z.K.H. Prins Bernhard; feesten, elke dag diep in de nacht eindigend met een bal in de soos. Om aan het vermaak de nodige afwisseling te geven, was het bal voor de eerste nacht aangeboden door de Gouverneur aan de burgerij; voor de tweede nacht door de burgerij aan de Gouverneur; en voor de derde nacht door de Feestcommissie aan Gouverneur en burgerij beide; met het gevolg, dat elke nacht telkens dezelfden gezamenlijk aanwezig waren en een leeg-blijven van de soos voorkomen was. En nu bleken eigenlijk al na de éérste avond en nacht allen wel voor de volgende avonden en nachten schoon uitgefeest te zijn, toen zij traditiegetrouw pas bij zonsopgang naar huis gingen. Er was zelfs nog een vierde avond óók bal, maar dáár

was helemáál geen bal meer aan. Die avond was er ook 'zomaar'; niet bepaald aan iemand aangeboden; en daarvan hadden ook allen misschien wel weg kunnen blijven. Maar toch is toen maar wéér gedanst en tot het bitter einde toe, want het nummer 'bal' kon natuurlijk niet meer van het feestprogramma afgevoerd worden en allen wilden solidair de schijn vermijden, alsof zij niet voor ons Koninklijk Huis **àlles** over zouden hebben). Reeds de derde balnacht was in een zekere staat van uitputting doorgeworsteld. De president van de Krijgsraad herinnerde zich dat best; met matte arm slappe-natte damesruggen omvattend, had hij na twaalven nog maar met vaag besef van de identiteit zijner partnerins traag-draaiend-en-schuivend zich voortbewogen op de verlepte tonen van steeds slepender muziek, meer meeslepend mét-, dan meeslepend voor de dansparen...... Met deze flits van herinnering keerden zijn gedachten terug naar de tragiek van de strafzaak van een beklagenswaardige slaperige javaanse beklaagde, die in die derde feestnacht niet had kunnen blijven staan tegenover de...... ja **ook** wel erg slaperige soos......; o, ja, om 2 uur 's nachts zal het al een verdraaid slome boel geweest zijn, dacht de president opnieuw terug.

"Wat maakte u nu eigenlijk zo slaperig", vroeg hij weer in zijn rol. En hij kon er helemaal 'in' komen, toen de beklaagde antwoordde: "Geloof me, Edelachtbare, die eerste drie dagen feest waren al zo vermoeiend; en ik stond die nacht maar in het licht van de soos te kijken...; wat had ik ánders te doen op wacht?...en... en er kwam alleen maar zo'n lamlendig-saai jengelende zeurmuziek uit dat licht, zodat ik niet op m'n benen kon blijven staan van de slaap; en toen ik, van het licht weg, even in het donker ging zitten, was ik zó onder zeil..."

Door een nogal sterk voorstellingsvermogen en de herinnering aan het levenloze feest, kreeg de president er óók haast slaap van. En hij verklaarde maar gauw het onderzoek gesloten, toen de beklaagde niets meer aan te voeren had; en zei: "Dan gaat de krijgsraad nu in de raadkamer." "Ho", riep de auditeur-militair, opstaande; "Meneer de president, zou ik misschien éérst even mijn requisitoir mogen houden?"

"O, ja!, dat's waar; natuurlijk. Neemt u mij niet kwalijk", haastte de president zich, zijn blunder te herstellen, die de schijn kon wekken, dat hij het requisitoir van geen betekenis zou vinden. De Edelachtbare leek nu warempel zelf wel schuldig aan 'slapen op wacht'. Maar hij was weer klaar wakker om met het oudste Krijgsraadslid mee te stemmen (tégen de stem van het jongste Lid voor een zwaardere straf) en overeenkomstig het requisitor van de auditeur-militair voor de beklaagde een week gevangenisstraf wel 'genoeg' te vinden om eens goed uit te slapen. Was het niet al erg genoeg, dat die straf de soldaat gedurende zijn hele militaire loopbaan op zijn strafblad vergezellen zou! Had de beklaagde een raadsman genomen, dan zou die misschien wel voor ontslag van rechtsvervolging gepleit hebben wegens muzikale 'overmacht', tevens met verzoek tot strafvervolging tegen de slome muziek-band, die met een saai tonen-rythme hypnotiserend het slapen van de beklaagde feitelijk op z'n geweten had.

Maar, ja, het is soms moeilijk om de ware schuldigen aan te pakken of ook maar te vinden.

REP-EN-ROER (2)

Dagelijks worden je tegenwoordig de berichten omtrent milieuvervuiling onder de neus gehouden door **alle** Nieuwsmedia. Treffende filmpjes en dia's, weergevende massa's dode vissen in beken, rivieren en meren, die het slachtoffer zijn geworden van onverantwoorde lozingen van gifstoffen in de "waterhuishouding" moeten ons doordringen van de ernst der bedreiging van de natuur. Hebben wij, vroegere bewoners van "één der schakels van de gordel van smaragd", aldáár er ooit iets van gehoord? Nee toch?... **Jà-toch!**

Althans ik wèl, namelijk in 1937 of 1938, toen ik werkzaam was bij de Internatio in Semarang, waar destijds het Hoofdkantoor gevestigd was. Het gebouwen complex hiervan werd begrensd, aan de ene kant door de straat Djurnatan (waaraan één van de gudangs lag) aan de andere kant door het reeds opgeheven rail-emplacement van de SJS/SCS, terwijl één zijvleugelflank grensde aan de weg, die ook langs de Kali-Semarang liep. De bovengenoemde gudang was ingesloten door de zijvleugels en het front (alles 2 étages), terwijl er nog een binnenterrein overbleef, waaronder een riool liep, dat uitmondde in de Kali-Semarang.

Op de bovenverdieping van de vleugel langs die kali waren de afdelingen Boekhouding, administratie en Kas gevestigd, en aan de andere (binnen)zijde van dezelfde vleugel de verschillende afdelingen van Goederen (import), waar ook ik een bescheiden plaatsje innam. Op een zekere dag, plots groot alarm op de afd. boekhouding etc, dat tot Goederen doordrong, met gevolg dat iedereen nieuwsgierig naar de boven galerij stormde. Daar zagen wij, dat de oevers van de Kali-Semarang in beslag genomen waren door een opgewonden menigte mensen, waaruit al gauw katjongs in Adamskostuum en meer volwassenen met enkel een "katok" aan, de trage bruine stroom insprongen, al graaiend naar dode en bewusteloze vissen. Enorme hoeveelheden, lélehs koetoeks, loendoes, wadders en nogal kloeke maanvormige platvissen (waarvan mij de naam ontschoten is) kwamen adem-snakkend bovendrijven.

Waar het hier duidelijk een vergiftigingsgeval betrof werden politie en B.B. gewaarschuwd en kwam aan de opgetogen volksvreugde (gelukkig) gauw een einde. De reeds vergaarde buit werd in beslag genomen, terwijl megaphoons in het maleis en javaans de waarschuwende woorden uitgalmden, dat diegene die de gevangen vis desondanks wilde consumeren, eveneens de vergiftigingsdood zou vinden. En de oorzaak?......Wel onze hoofdmagazijnmeester (éne W. duitser) had de inhoud van enkele blikken batikverf (metaniline), die bij controle (naar fabriekscode) te oud waren bevonden en derhalve vernietigd moesten worden, die keer, gemakshalve, maar door het rooster in het riool gegoten, met het voor de natuurlijke kalibewoners noodlottige gevolg. En verder...... perkara of niet? "Nda taoe", immers interne aangelegenheid.

Botja Semawis

EEN BERGTOCHT OM NOOIT TE VERGETEN

Een rustpauze tijdens de bergtocht temidden van de zeldzame Festica Nubigena.

We waren op "Selo" gelogeerd, een kleine dessa in het zadel van Merbaboe en Merapi. Lang geleden ver voor de tweede wereld oorlog, kreeg Dr. O. van de Mangku Negoro een stuk terrein, gelegen in dit zadel. Dr. O liet er een klein Hotel bouwen, echter meer bedoeld als herstellingsoord, dan als hotel. Na korte tijd moest hij het echter verkopen en nu duurde het niet lang meer of het kleine keurige hotel raakte geheel in de vergetelheid, totdat vrienden van ons het kochten, met de bedoeling er bloemen en fruit te gaan kweken. Weldra werd het echter een grote trekpleister voor de Solo- en Djokjanezen.

Het was er wonder mooi. Je kon er heerlijke wandelingen maken en het was er kouder dan op Tosari, terwijl mist er nooit voorkwam. Een tocht naar de top van de Merapi was wel een van de meest geliefde uitstapjes. In een dikke twee uur was men op de top, al viel het laatste stuk de "askegel" lang niet mee. Maar aan de andere kant lachte ons de Merbaboe vriendelijk toe. Die nu eens vanaf Selo te beklimmen leek ons nog fijner. Nu weet ik, dat de meeste mensen die tocht vanaf Kopeng deden en dan liefst 's nachts, maar daar had ik geen zin in.

"Ik wil graag mee en er dan desnoods de hele dag over doen, filmen en foto's maken op de top slapen en dan de volgende morgen de zon zien opgaan".

Nu het leek de anderen lang geen gek voorstel. We zouden koelies meenemen met eten en drinken en gingen naar de wedono om met hem alles te bespreken. Hij vertelde ons, dat het mogelijk was, maar dat het laatste stuk vlak onder de top heel zwaar was. We besloten het toch te doen en hij beloofde voor betrouwbare koelies te zorgen.

We raakten het ook eens over de betaling en beloofden ze een flinke fooi, als wij de volgende morgen over Kopeng zouden afdalen. Eén van hen zou dan met ons meemoeten, maar mocht vanaf Kopeng met ons met een auto terug rijden. Nu ze kibbelden een beetje met elkaar, wie dat wel zou zijn, maar al gauw was het geregeld. We vroegen ze dan nu maar een gunstige dag te bepalen want we wilden vroeg vertrekken.

We namen brood mee en een grote pan nasi goreng, lempers en een paar blikken soep, water en koffie en met zes koelies gingen we toen op stap.

We wisten, dat op de top een kleine pasanggrahan was, bovendien woonde er een kluizenaar met z'n vrouw en dochter. Het eerste stuk viel ons geweldig mee. Natuurlijk waren er wel steile klimpartijen, maar we hadden zoveel te zien, want de uitzichten waren onbeschrijflijk mooi. Er werden dan ook heel wat meters film gedraaid.

De hellingen waren bedekt met wilde vergeetmenieten, die echter wel twee meter hoog waren. Toen kwamen we aan een merkwaardig vlak gedeelte; hier groeide een vreemd soort gras. Aan de wortels leek het wel verbrand, ofschoon dit niet het geval was.

Dit gras komt alleen voor op de bergen op Oost-Java en op de Merbaboe. Het is het "Festica Nubigena". We hebben er een foto van gemaakt met onze tochtgenoten. Omdat het zo'n mooi plekje was hebben we daar een flinke poos gerust en samen met de koelies de rijst opgegeten. De koffie smaakte de heren ook best..

Hoe zo'n berg toch vreemd in elkaar zit. Het is net een opeenstapeling van verschillende bulten. Je kunt het heus niet met een hollands duin vergelijken.

Het laatste stuk, "het gevaarlijke" viel ook al mee, al bestond het uit een smalle richel. En daar waren we dan om 5 uur op de top. We hadden het op ons gemak gedaan en veel gezien. Er wachtte ons nog een kleine teleurstelling. In het kleine hotel was geen deken te bespeuren, ofschoon men ons had verzekerd, dat die er waren. Er lag alleen een stapel "gonnie zakken", waaruit bij de minste aanraking een wolk van stof stoof. Verder was er nergens een Pelita en dom genoeg hadden we daar niet aan gedacht. We besloten onze warme jasjes, die we gelukkig wel bij ons hadden, aan te houden en dan de zakken maar op onze voeten te leggen. Verder om maar te gaan slapen, zodra de zon onderging. Nu dat was al heel gauw.

We hadden, voor we gingen slapen nog een kop lekkere soep willen eten, maar ook dat liep op een teleurstelling uit, want reeds bij zestig graden begon de soep te borrelen, maar heet was ze dus niet. Enfin we waren weer een ervaring rijker geworden. De praktijk had nu bewezen, dat wat wij op school hadden geleerd, precies klopte. Ook een bord met water hadden we nog buiten gezet om te zien, of het echt hierboven vroor.

Die nacht kwam er van slapen niet veel; we dommelden af en toe even weg, maar schokken telkens weer wakker. Op ons klokje met zijn lichtgevende wijzers, zagen we dat het ongeveer 3 uur 's nachts was, toen we stemmen hoorden en er aan de deur werd gerommeld. Meteen hoorden we de kluizenaar zeggen, dat er al dames in de pasanggrahan waren en de heren dus maar genoegen moesten nemen met zijn huisje.

......Zonsopgang vanaf de Merbaboe......

Het was nog nauwelijks licht, toen we al opstonden. We wilden de zon zien opkomen naast onze Merapi. Dat was werkelijk een adembenemend schouwspel, zo als langzaam de zijkant verlicht werd. Toch was ook hier weer iets verteld, dat niet waar bleek te zijn. Men had ons n.l. gezegd, dat men vanaf de Meraboe in de krater van de Merapi kijken kon, maar dat is absoluut niet waar. Men kijkt tegen de rand aan. Het bordje water stelde ons niet teleur, het was één dikke pannekoek van ijs. Door onze ervaring van gister begrepen we wel, dat ook onze koffie niet kokend heet zou worden, maar we waren er tevreden mee door ze een hele poos te laten koken. Daar we genoeg bij ons hadden, konden we de heren, die 's nachts waren gekomen ook nog een kop koffie aanbieden. We vertelden ze, dat wij vanaf Selo omhoog gekomen waren en dat wij hen, die tocht beslist konden aanbevelen.

We zeiden, dat 5 van onze koelies naar Selo terug gingen en dat alleen Karto met ons over Kopeng terug ging. De heren praatten wat met de vijf en tegen een dubbele fooi, wilden ze de heren wel de weg naar Selo wijzen.

We namen nu afscheid van elkaar, want we wilden ook nog afdalen in de krater van de Merbaboe. Voorafgegaan door Karto gingen we op stap. Nu dat dalen ging vlug maar ook de temperatuur ging vlug omhoog. Op de top was het onder nul geweest, maar in de krater vonden wij het smoorheet. We zochten naar enige vulkanische verschijnselen maar behalve enige kleine plekjes, die nog wat zwavelafzetting vertoonden, was er geen spoor van enige werking te vinden. Neen, dan deed onze Merapi met zijn dikke pluim het beter, toen de wind even naar omlaag sloeg konden we de scherpe geur van de zwavel ruiken.

Ondertussen gebeurde er alweer iets minder prettigs. Eén van onze tochtgenoten voelde zich opeens erg naar en duizelig worden. Ze was door het plotselinge hoogte verschil niet goed geworden. We zochten een goed plekje op waar ze een poos zou kunnen uitrusten en onze Karto ging op zijn gemak een strootje zitten roken.

Zo hebben we wel een uur moeten wachten, voordat ze weer in staat was met ons mee te gaan. Bezorgd als we waren, hadden we niet zoveel aandacht voor al het schoons om ons heen. Het mooiste vonden we het bos van Kopeng, waar onze gids ons doorleidde. 's Middags om vier waren we in hotel Kopeng.

We geneerden ons een beetje voor de hotelgasten, want we zagen er nogal stoffig uit zeker ook door het slapen onder de gonie zakken. Maar ja we konden er niets aan doen en vroegen aan de mandoor, of de auto, die we hadden besteld er was en of we misschien een glas djeroek konden krijgen.

Nu dat ging wel en of die djeroek smaakte. Opgefrist stapten we daarna met ons allen en Karto, onze trouwe gids in de auto en reden terug naar Selo.

A. Misset

Van Arthur Naar Cultuur

Je treffende woorden voor dichter Arthur Zecha (nummer 20, pag. 2) hebben ons zeer getroffen. Inderdaad: hoe is de literatuur al helemaal opgeslokt geraakt door een aantal "experts" die vaak niets te zeggen hebben. En luisteren wij te weinig naar de mensen die "niets weten en niets zijn". Het is één van de grote verdiensten van Tong Tong dat zij leert ons los te maken van het formalistisch oordeel en tegenover onze medemensen te staan "als man tegenover man", ongeacht welke maatschappelijke indeling ook.

Kr.

Vooral de ingewikkelde Europese maatschappij maakt vaak dat men elkaar **als mens** niet gauw vindt, omdat men te zeer „in soorten" zit opgesloten. Het is dus gewoon zeldzaam als een schrijver een boer leert vinden of een kunstfotograaf een monteur. Zelfs in dit zwaar onderverdeelde Europa (in soorten en klassen), waar we net als in een supermarkt netjes bij elkaar liggen, kunnen we vaak met de personen bij wie we beroepsmatig ingedeeld zijn, niet opschieten, maar missen we de kanalen, waarlangs we anderen kunnen ontdekken.

De kloven en ravijnen in onze maatschappij gaan ook veel dieper dan we ons realiseren. Het is b.v. voor socialisten practisch onmogelijk om de gedachten-terreinen te ontdekken van een conservatief; de niet-academicus om vrienden te vinden onder "onontwikkelden!

Omdat al deze soorten bij elkaar blijven en ongemerkt elkander "veel te veel opjutten", ontstaat een specialisering van gedachtvorming, die uiteindelijk hetzelfde eindresultaat geeft als het "cement-voetbal" bij té overmatig geoefende professionals.

Immers ontstaat bij de omgang in besloten kring van soortgenoten (ongeacht of het ras, politiek of religie is) op den duur wat de Australische ambassadeur Walter Crocker noemde: "a slight capacity for understanding or having any interest in the other fellow's point of view". Dat is ook de reden waarom Indischgasten (Indo EN Totok) geen contact hebben met politici. "Het zijn allemaal zulke verd...... blockheads", zei een lezer me. En in elk geval de "establishment" zit nog steeds knoertvast aan "het koloniale vooroordeel", d.w.z. blijft gewoonte getrouw kankeren en smalen op Indischgasten, terwijl veel groter volken als het Engelse en het Franse er al lang geen punt meer van maken. Wat in Indische gelederen blijvend verloren is gegaan voor de linkse politiek, kan de socialist zich op geen stukken na realiseren! Maar zelfs Onze Lieve Heer zou op het laatst ontsticht raken van dat brave ge-anticoloniseer!

Om nog even bij dat beeld van een supermarket te blijven, waar alle **wasmiddelen** bij elkaar liggen: op de TV (de STER-reclame) is er even druk geruzie over de hoogste kwaliteiten als in de politieke discussies. Bovendien noemen al deze wasmiddelen zich bij voorkeur: kruidenierswaren en slokken dus alle waren naast zepen ook op met één favoriet verzamelnaampje: democratie... en niemand heeft door dat **alle** een **slechte** reputatie hebben als **milieuvervuilers!** Politiek en wasmiddelen: sama djuga, lo!

Daar staat dan de Indische kleine bung een beetje verlegen bij met zijn voorkeur voor sepet, abu en sabun beko (cocosvezel, as en groene zeep). Alle politieke wasmiddelen om hem heen roepen: "Foei toch! Die domme koloniaal! Hij is schaamteloos achterlijk". Tot een professor zegt: die groene zeep verdient ALLE voorkeur omdat die geen milieuvervuiling veroorzaakt!

Daar staat dan Tjoh een beetje verbluft van te kijken ja? Maar geloof mij, lezers, vijftien jaren omgang met Tong Tongers hebben mij een eerlijk en duidelijk inzicht gegeven in wat BETOEL goed is. Laat mij buiten de cultuur en politiek van Nederland om maar gewoon mijn ouwe kontjo's houden...... Vroeger of later ontdekt U **allemaal:** cultuur = net als wasmiddelen: boesoek!

T.R.

Antwoord van andere bergen

Op het gedicht van Arthur Zecha in T.T. No. 20, pag 2, kwam een antwoord van ándere bergtoppen, van de tegenvoeters der Indonesiërs. Valt het U in Uw eigen kring ook niet op, hoe Indischgasten in deze tijd te vinden zijn tot in de verste uithoeken van alle werelddelen? Soms zijn er eenvoudige mensen bij die je vroeger nooit verder dan Depok geschat zou hebben. En dat reist er maar op los of het niets is!

Mevrouw Meyer (ex Tambaksari) reist in haar eentje helemaal naar het Noorderlicht (want dat móest ze zien) en naar Chatmandu (in Nepal); vanmorgen kwam een dame van 92 jaar op bezoek die al viiftig jaar woont in New York ("Vindt U New York niet geweldig?" "O ja, zo groot! Hier is alles zo" geniepig klein"......!" We schoten allebei in de lach).

En hier is het gedicht over de bergen van Banff.

Opgedragen aan Arthur Zecha (Tong-Tong 1 mei)

Ueber allen Gipfeln ist Ruh   Banff. (Canadian Rockies)

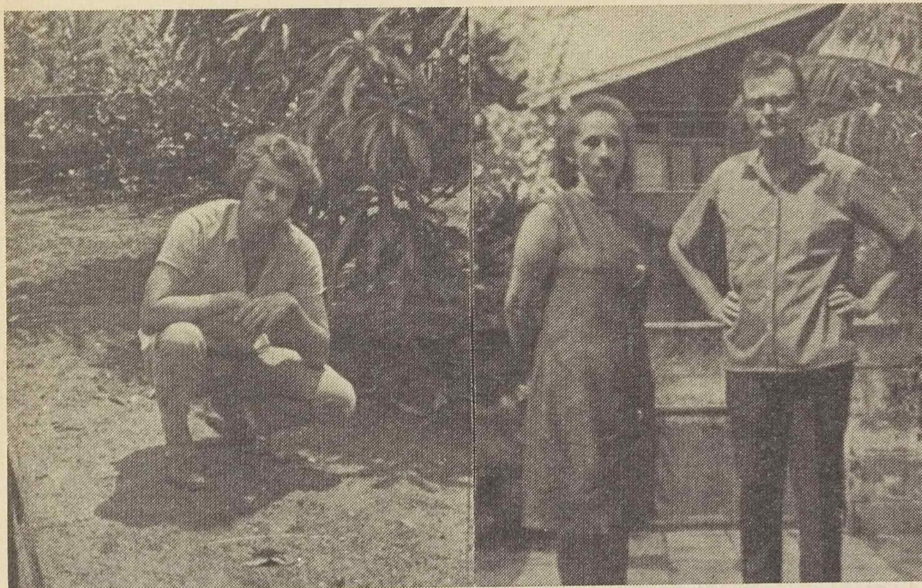
De wind glijdt door de pijnboomtoppen
En ademt koele-strelend de geuren der natuur.
De lente openbaart zich in 't zwellen van de knoppen.
Het openbarsten van een bloemenweelde - puur.

De bergreuzen rondom, 't sneeuwdek afgegleden
In rotssteen naakt afstekend tegen d'and'ren - omhuld
In blauwgroen boomkleedmantel, uitgesneden
In diepe grille-plooival, met flonkersneeuw gevuld.

Banff, kleurensymphonie, uitbundig in "Uw" juiching
Klein paradijs, gehuld in kou en zonneschijn
Waar, in contact, geboren werd, de overtuiging
Van 't waaròm der Schepping, doel van 't "Zijn".

Nederlandse bezoekster aan Canada, 28-6-'67
A. Segond von Banchet

In de kring van Kokkelink

De schrijver van deze brieven uit Suriname Ed Frank met zijn vrouw Jel zien we hier op de foto rechts. Links zoon Ronald voor de manggaboom van het gezin: de grote trots van de Franks en men kijkt verlangend uit naar de eerste oogst, want het zijn golèks!
Voor hen is dit manggaboompje het symbool voor Tong Tong. Eigenlijk stond op de foto van Ronald ook een met branie ontluikend klapperboompje. Helaas moest deze foto bijgeknipt worden, want het was een diagonaal-foto (een ruit dus) en die zijn helaas niet te clicheren.

Op zijn korte stukje met foto's over de club van Kokkelink in Suriname heeft Ed Frank heel wat soerats gekregen, deels ook om vergissingen en misverstanden recht te zetten. Die wij beslist opnemen, want Tong Tong moet zijn reputatie van eerlijk en betrouwbaar blad gestand houden. Zoals U weet heeft de Indische groep zelden of nooit de nieuwsberichtgeving beoefend; men is tevreden wat Jan en Piet en Nel "min-of-meer-juist" mondeling overbrengen - en vele Indische verhalen zijn dus inderdaad "koerang pertjies banjak"! En nu opgelet:

Met de vermeende bewoning van percelen diep in de hoetan is het echt niet zo erg gesteld, aldus Ed Frank.

Langs de grote (geasfalteerde) weg naar het vliegveld Zanderij, kom je vanuit Paramaribo bij km. 18 langs het rustieke, javaanse plaatsje Lelydorp, te vergelijken met elke plaats langs b.v. de route Batavia (Soekaboemi)-Bandoeng.

Links en rechts van deze asfaltweg lopen zandwegen vrijwel haaks op de asfaltweg, het binnenland in, waarlangs percelen liggen van 80 m. breed en 400/500 mtr. diep.

Even voorbij Lelydorp (± 4 km.) is net zo'n zandweg, waar op het eerste (halve) perceel rechts de fam. Kokkelink woont,practisch achter de grote snelweg, maar toch lekker verscholen tussen het groen.

Aan winkels en benzine-stations geen gebrek. Zelfs komen de oedikers met tempe, groenten, vlees, enz. enz. langs de deur.

Voor aan die weg ligt op een stijgende glooiïng (links aan de asfaltweg dus) het perceel met de riante woning van Guus en Jos von Ende (onder ons genoemd "Klein Isola"). Guus is ook al "Mas-oppas" of van de "Hermandad" - ik geloof dat hij Hfd. van Politie in ruste is.

Er is langs de grote weg electriciteit en op enkele zandwegen ook reeds over enkele kilometers, middels eenvoudige houten masten.

Suriname is op velerlei gebied nog in tempo-doeloe blijven steken en soms bepaald achterlijk te noemen, maar apaboleh-boeat, alsmaar "senang-hati", iedereen en omgevingnja "ajem". Lah, wat willen wij dan nog meer!

Water is in de districten overal in aanleg en ook in Lelydorp is men bezig, maar zonder veel kosten is op ieder perceel middels een Hydrofoor in een met betonnen ringen geslagen, al dan niet dicht gecementeerde put — en aangesloten op het electrische net — goed, ja heel goed water te krijgen. Dat is dan limietloos te betrekken practisch voor niets, alleen sedikit stroomkosten. Prijs Hydrofoor: enkele honderden glodaks Sur.Crt. Nou met dit alles "tida perloe, lain lagi toch" — en wat betreft de "njamoeks", wie wil nou tropen zonder muskietos: betoel kurang garem zonder die lieve vervelende rotkrengen, toch!

Nu alle gekheid op een biting: tuurlek ister njamoek, maar bij Kokkelink bijv. zitten wij er ongestoord en slechts heel even in de vooravond zijn er enkele actief, maar eerlijk, zo erg is het niet; eigenlijk is het mij niet eens opgevallen. Je moet ze wel in grote hoeveelheden hebben nabij de swamps (ondergelopen stukken weideland met bush-bush).

Nou wat anders.

Ik zou een groot onrecht doen aan een persoon, die ook bij de Kokkelinks inwoont, reeds vanaf Nieuw-Guinea, maar die ik nog niet genoemd heb. Op de hierbijgaande foto zie je hem op zijn BMW-750 cc (nog origineel van de fabriek in 1959 te Manokwarie geleverd). Motornja loopt als de gesmeerde bliksem, maar hoe kan dat ook anders van een WTK-er van de K.P.M., die als hobby **alleen** heeft werktuigbouw en gereedschap zo uitgebreid, dat je er een heel huis mee kan vullen, compleet met werk- en draaibanken, ettelijke boormachines van groot tot klein, van hoog tot laag — "soedah, alles" — "segala roepah" en dit alles verhuist rustig met de eigenaar mee van Noord naar Zuidpool, van Oost naar West-Indië, niet via de Kaap, maar via dat ijselijke land, dat de Batavieren ontdekten **aan de Noordzee.**

Hij heet Charles Cooke.

Hij heeft helaas een oog verloren, maar levert nog altijd precisiewerk als Swiss-made horloges en last but not least met zijn ± 63 jaren, maakt hij staande vrije hand zonder meer een salto achterover "op verzoek". Kaja apa ini Indo! Maar daarbij is hij hulpvaardig en getrouw, wat tenslotte het zwaarste weegt!

Voorts wil ik nog iets rechtzetten. In het artikel van 15 apil noemde ik de namen van de families Boon en Franken. In werkelijkheid zijn het de fam. Boom en Franke. Maaf!

Hier zitten ook al een lange tijd, zeker vanaf de 50-er jaren, mijn grote krontjongvriend (-en kenner bij uitstek, evenals de liefhebber von Biela van "Lindeteves" (i.p.v. Aniem), Jelle Maas met zijn vrouw Lady Maas-geb. Pechler, ook al een kenner en deskundige, maar dan op het gebied van de ethiek en de kunst van de serimpi e.a. kratonen rituele dansen uit Indonesië.

Zij heeft er les in gegeven en bezit nog de boeken met schone pentekeningen over deze dansen, waarbij elke afbeelding een specifieke met Godsdienst en adat verband houdende danshouding weergeeft en de diepste betekenis ervan onthult. Voorwaar een schone en subtiele kunstuiting, waarbij vergeleken de moderne dansen zielige na-aperijen, belachelijk en profaan, zijn.

Wij hebben het **in** ons en dragen het mee over alle grenzen van tijd en ruimte (zal Tjalie wijsgerig weten) [1])

Jelle Maas nu, is hier gekomen om te gaan boeren (wat niet zijn levenslijn is) en runt nu een eigen huisbedrijf van stroop, ketjap en sambalans en voorts een javaans restaurantje "Lilian" annex rantang-leveringsbedrijf. Dit allemaal maakt wel een "full-time job" uit voor beide echtelieden en is vanwege de slechte arbeidsmarkt gewoonweg enerverend (en dan bedoel ik niet alleen, dat hulpjes niet te krijgen zijn, maar vooral de tegenwoordige arbeidsmentaliteit, die zo allerbelabberdst is)......

maar krontjongbloeders hebben dat specifieke met zonne-energie geladen, blije humeur, waarmee zij hun accu weer opladen en verder "poekoel teroesen." Enfin, die dingen zijn al meerdere malen gezegd en lopen als een ketting door het hele bestaan van Tong Tong heen van oertijden tot in eeuwigheid. [2])

2 andere bikkelharde pioniers, die thans in Frans-Guyana, hele percelen openkappen en hun bestaan op de natuur veroveren zijn: Lou en Fien Meyer + zoon en dochters en idem Bert en Thea Schoonderman + gezin (Nw. Guinea-cracks: ik zie Thea nog als een volleerd Jeep-chauffeuse de gemeenste bochten en trajekten afjongleren en Bert, die niet veel praat, maar eerst z'n vuisten laat voelen en vrolijk en wel voort gaat, een bonk van een kerel, een gorilla gelijk, die eerst genoeg gegeten heeft als de 2e waskom leeg is.)

En zo zijn er nog meer en ook velen die in en om de stad Paramaribo wonen en leven.

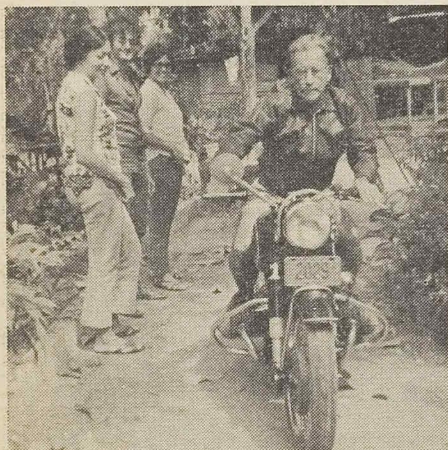
Laat ik het voorlopig maar hierbij laten; wat onszelf betreft heeft mijn betere helft haar bijdrage geleverd; voorlopig bewonen wij nog een huurhuis aan de rand van Paramaribo, maar zodra wij een perceel kunnen bemachtigen, zitten wij eveneens in de natuur nabij Lelydorp. [3])

Ed Frank

[1]) Ed's gis zit tóch raker dan hij wel denkt, want inderdaad zijn onze geërfde eigenaardigheden in staat vele generaties voorbij te leven en dan opeens "tot leven te komen". Zo zullen wij nog vele generaties later bij meisjes van Indische afkomst een groot gemak waarnemen om "serimpi"-bewegingen in polsen en heupen uit te voeren. En zo zal menige "Indo-baru" over vele decennia heen een enorme lust voelen om te jagen, en een "van nergens" gekomen talent om guitaar te spelen ontplooien. De filosofie van Tijd en Ruimte schuilt in onze lendenen: wij planten onszelf voort over vele jaren en over grote afstanden.

[2]) Zie 1).

[3]) Hier zien we een typische "omgekeerde richting" in levensorientering, die veel vaker voorkomt dan men denkt, maar BESTAAT! De gemiddelde mens wil immers steeds rijker, comfortabeler, cultureler leven, maar bij sommige mensen ontstaat opeens een HERorientering en een Nieuwe Koers: men wil eenvoudiger, natuurlijker, "dichter bij God's aarde" leven. En Tjalie voorspelt dat dit in de komende decennia — nu ons milieu vervuilt en onze beschaving overrijp en decadent is - steeds meer zal worden waargenomen... en het zal de redding brengen van de Mens. - T.R.

Tot het groepje van Kokkelink behoort al sinds Nw. Guinea Charles Cooke, een all-round werktuigkundige wiens grootste hobby het is motor te rijden. Hier zien we hem op zijn BMW 750 cc; met zijn 63 jaren draait hij zijn hand niet om voor een salto achterover "staande vrije hand"!

Slangen 2

Het verhaaltje van W. Grashuis over "Slangen" in het nummer van 15 febr jl. was eigenlijk nog niet af. Het eindigde zoals men zich misschien herinnert met de vermelding van de naam "Opa Calbo", die ook in het kamp Kesilir zat. Deze noemde de grote slang die in het kamp was waargenomen: "Poespo Katjang". Grashuis vraagt zich af wie de naam meer gehoord heeft en of hij misschien behoort aan een authentieke slangensoort. (Misschien kan Balgooy ons helpen? - Red.).

Overigens, aldus gaat Grashuis verder, krioelde het op Kesilir natuurlijk van de slangen. Bij ons op het perceel hebben we slechts één keer met een oelar sendok (brilslang) te doen gehad, die gelukkig afgemaakt kon worden voordat hij iemand kon bijten.

Onze officiele kampdokter liet zich door iedere nieuwe slangensoort die wij vingen, bijten, om op die manier immuun te worden tegen slangengif!

Maar nu het sterkste slangenverhaal: Naast de "bijgebouwen" van onze loods, waar de keuken, gudang e.d. in ondergebracht waren, hadden we een afdakje gebouwd bestaande uit vier palen en een atap dakbedekking.

Onder dit afdak hadden we enkele "ovens" gebouwd van batu merah, waar iedere loodsbewoner in onderling overleg wat voor zich zelf kon bijkoken. Op een middag besloot mijn "slapie" Ouwehand, een nogal onhandige en verstrooide totok, om voor onze golongan basis uit hem, Ungerer en mij pannekoeken te bakken.

Bij het bakken van pannekoeken is het zaak om een juiste verhouding te vinden tussen hittebron, i.c. houtvuur hitte braadpan en beslag. Nadat Ungerer en ik hem hadden bijgestaan bij dit geduldwerkje en de eerste geslaagde pannekoeken op de ompreng prijkten, gingen wij terug naar de loods omdat Ouwehand verder het karweitje zelf wel kon klaren. Na verloop van enkele minuten rende hij echter onthutst de loods binnen en riep: "Een slang in de pannekoek!" Hij trilde van top tot teen.

Wij renden terug naar het afdakje en wat bleek:

Nadat Ouwehand het beslag voor een nieuwe pannekoek in de wadjan had gelegd en met kennnersoog het geheel overzag, viel uit de atap dakbedekking een oelar weling of oeler welang precier in de braadpan!

Wadoeh! Die vent hij krijgt de schrik van zijn leven, mentiet naar de loods sampai pannekoeknja gosong sama sekali!

Ja, als pannekoek toh of met gula djawa of met spek, ja lekker, maar als pannekoek oelar weling ja ister ook in Indonesië zoals je ziet!......

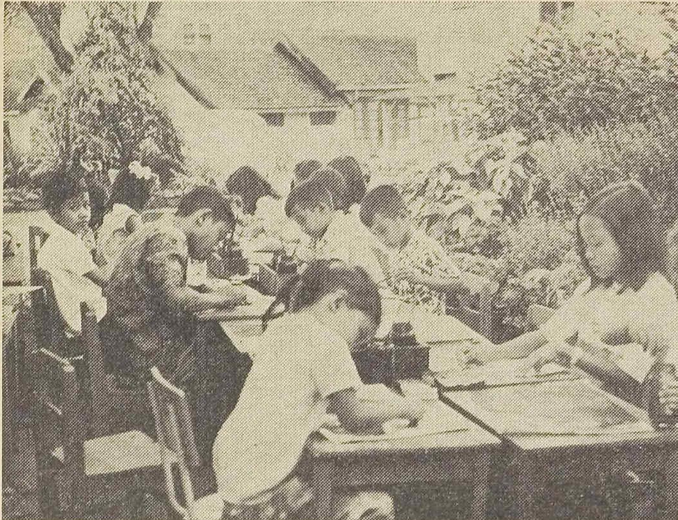
Maar later toen Ouwehand bekomen was van de schrik, pochte hij tegen iedereen: "Mijn pannekoeken zijn zo lekker, dat zelfs slangen ze lusten!"

W. E. Grashuis

Noot: Er zijn méér verhalen over slangen in ons bezit. Ze komen t.z.t allemaal wel in Tong Tong.

CORRI EN HAAR KINDEREN

"Mag ik jullie hartelijk danken voor het zenden van zoveel boeken en knutselmateriaal. We hebben werkelijk niet gedacht zoveel leuke tijdschriften te krijgen; de kinderen zijn verrukt van de diverse comics zoals Tarzan, Kuifje, de Flintstones, etc. Zelfs de volwassenen genieten ervan. De taal vormt wel een bezwaar, maar de plaatjes zijn duidelijk genoeg, om de inhoud te doen begrijpen.

Van het geld, dat we uit Holland krijgen, heb ik heel hoge ijzeren rakken laten maken, smal langs alle muren. Alles is heel licht groen geverfd, het maakt zo'n frisse, luchtige indruk. Nu heb ik eventueel ook plaats voor lange, smalle tafels met krukjes, waaraan de kinderen kunnen lezen of tekenen als het buiten regent. (veel gebeurt nu ook buiten, op de grond, zie foto).

Eerst had ik allerlei soorten kasten, donker bij elkaar verzameld, voor al mijn boeken. Ik begon met een kleine kast die maar voor de helft gevuld was en ik was al zo trots met de 400 boeken. Nu hebben we al bij de 3000! Voor U in Holland is dat misschien weinig, maar voor mij is dat heel mooi!

Ik vind het toch zo verdrietig, dat we nog altijd zo weinig boeken voor de jeugd hebben in onze eigen taal. Schrijvers genoeg maar er is geen geld om die boeken te drukken, laat staan in zo'n aantrekkelijke uitvoering als we van jullie mochten ontvangen. Er is zo'n behoefte aan lectuur hier, dat ik zelfs de oude Holl. gescheurde kranten uitpluis waarin de boeken verstuurd worden. Ze vechten hier om oude Panorama's, Revue's, Het Beste, de Damestijdschriften; Oude Tong-Tongs van 1965 doen hier nog altijd de ronde. Ik kan het niet over mijn hart verkrijgen, de oude, volkomen stukgelezen tijdschriften weg te doen. Telkens vind ik weer een interessant artikeltje; een goed recept dat ik toch nodig eens moet uitproberen.

En dan de kindertekeningen. Je kunt van een kind de hele vooruitgang terugvinden. Ik heb tekeningen van een tweeling, begonnen toen ze 4 jaar waren. Een kind kreeg leukemia en stierf een jaar later. Het jongetje werd zo apatisch, moest naar de les gedragen worden, maar wilde die toch niet missen, terwijl zijn broertje vrolijk en nakal bleef. Zo heb ik kasten en kisten vol tekeningen, waar ik misschien niets meer terug kan vinden. Had ik maar de tijd om alles te bestuderen, heb nog zoveel lectuur, die ik zou willen doorlezen.

Ik heb nog geen mensen die ik kan betalen om me met al het werk te helpen; de twee krachten, die ik nu heb, hebben hun handen vol aan het onderhouden van al het materiaal, het catalogiseren, de kinderen helpen kiezen. Maar ik ben blij, dat we dit allemaal kunnen doen, dank zij jullie."

C.S.

*

In een wereld waar mensen elkaar (altijd zeer gemotiveerd: geloof, huidskleur, politiek, armoede, rijkdom, noem maar op) op een afschuwelijke manier uitmoorden en het politieke gekrakeel elke stem van redelijkheid en menselijkheid overstemt is het werk van Corri Saptodewo een rustpunt. Haar kinderen is een project apart, dit doet ze "zo maar". Ongevraagd, ongesubsidieerd. Hier zou ze het nooit hebben kunnen doen, want ze is niet eens gediplomeerd. Daar kan het nog, gewoon doen wat je hand vindt om te doen. Wilt U helpen, geef. Geld, kleren, materiaal. Heb je niets, doet er niet toe. Wéét alleen en wees dankbaar dat er nog mensen zijn als Corri Saptodewo die de kans krijgen iets goeds te doen. In deze wereld, in Indonesië.

Lilian Ducelle

OVER HET GEVEN

Het klinkt een beetje raar zo na het verhaal hierboven en het goede van uw schenkingen: wilt U tot en met Augustus GEEN tijdschriften, boeken of kleren meer naar Tong Tong brengen en ook niet naar Chris Simon, Nijmegen. We zitten namelijk VOL. Er is zoveel binnengekomen dat we handen tekortkomen het te verzenden en met de vacanties in volle gang zijn er al handen tekort. We hebben de afgelopen weken erg veel pakketten verzonden, dus even wachten maar. In September mag U weer van alles komen brengen. Natuurlijk mag U wel zelf verzenden natuurlijk, weet U de weggeef-adressen nog?

Mevr. C. Saptodewo, djl. Merdeka 34-Flat 42, Bandung, Indonesia.

GIKI (Jajasan Pendidikan Gita Kirti) (kleren, lectuur) Djl. Pemuda 64, Surabaja, Indonesia.

Perumahan Orang Tua "Pniel", djl. Samanhudi Dalam 26, Djakarta, Indonesia. (oude kleren, lectuur)

Jajasan Pa van der Steur (B.O.S.), Badan Pengurus, Matraman Raja 77, Djakarta, Indonesia, (kleren, boeken etc. etc.)

Karta Pustaka (Ned. Cult. Centrum) Nj. E. Th. Simadibrata, djl. Hadidarsono 9, Jogjakarta, Indonesia (voornamelijk lectuur)

KONFRONTATIE (VI)

door M. H. LAPRÉ

Levensvreugd. Elk levend wezen streeft er niet alleen naar om zichzelf in stand te houden, maar zal ook trachten een leefklimaat te creeëren waarin het zich prettig en veilig voelt. Ook voor ons, menselijke wezens geldt hetzelfde. Wij willen niet domweg bestaan of vegeteren maar aan het leven een zinvolle inhoud trachten te geven. En daarbij wensen wij gelukkig te zijn, vreugde te scheppen en onze liefde met anderen te delen.

Of heb ik het mis? In de praktijk blijkt juist het tegenovergestelde: wij ergeren of haten zelfs elkaar, zijn afgunstig en hebben één doel, nl. het leefklimaat en daarmede onze planeet zo snel mogelijk te verpesten. En naar het schijnt lukt het de mens wonderwel. Over het algemeen kennen wij slechts één verlangen: onszelf te verrijken of te bevredigen, desnoods ten koste van ander leven. De mentaliteit van de gehele mensheid kan misschien in één woord worden samengevat: liefdeloosheid! En in deze sfeer van frekwent, onbehagen leven wij voort alsof er niets aan de hand is en groeien onze kinderen op tot "mechanische" mensen, die hoogstwaarschijnlijk hun voorouders zullen vervloeken om hetgeen hen is aangedaan.

Maar wij zullen niet zover in de toekomst denken, maar eerst aan onszelf. Van onze mentaliteit hangt immers hun bestaan af. Zoals reeds eerder beweerd is, kent de mens nauwelijks echte levensvreugde meer. Bewust of onbewust heerst er in zijn denken een gevoel van onbehagen en onmacht dat soms kan uitgroeien tot een onbestemde angst. Met deze sombere uitlatingen willen wij u echt niets suggereren, maar het is toch wel een voldongen feit dat de mens, ondanks zijn natuurlijke begaafdheden en vermogens in feite een jammerlijk bestaan leidt, dat nauwelijks beantwoordt aan de bestemming van het leven.

Vanwege dat gevoel van onmacht of wanhoop zoeken velen steun of aansluiting bij verenigingen, clubs, groepen of bewegingen in de hoop gelukkiger te worden of ten minste gevrijwaard te blijven voor menselijk leed, maar helaas vergeten deze mensen dat opheffing van menselijk lijden nimmer verkregen kan worden door genoemde instanties doch slechts via eigen innerlijk gemoed. Ook het bouddhistisch denken staat skeptisch tegenover een dergelijk zoeken. Lijden, zo zegt deze leer, is onwrikbaar gekoppeld aan het leven en kan slechts teniet worden gedaan als men de kracht weet op te brengen om uit het proces van eeuwig durende wedergeboorten te ontsnappen. Een somber vooruitzicht en zeker niet bevorderlijk voor onze levensvreugde waar wij maar niet verder op in zullen gaan. Wèl wil "konfrontatie" enkele gezichtspunten aanhalen, die kunnen bijdragen tot de vermijding van onnodige smart en zielelijden. Laten wij ons daarom eerst afvragen wat er eigenlijk verstaan wordt onder het begrip "levensgeluk". In mijn (dure) encyclopedie wordt dit begrip op een even dure en ingewikkelde manier geformuleerd: "het is een harmonieuze psychische toestand waarin de mens verkeert wanneer hij zich in overeenstemming weet met zijn lot, en zijn leven, waarbij hij redenen heeft om aan te nemen dat zijn wensen en verlangens in hoge mate vervuld zijn". Ik geloof niet dat wij hierdoor veel wijzer zijn geworden.

Ieder mens heeft zo zijn eigen opvattingen omtrent het begrip "levensgeluk". Het is een subjektieve aangelegenheid, die tevens afhankelijk is van de toestand waarin men verkeert. Wij kunnen ons het geluk van de jonge moeder voorstellen die een gezond kind op de wereld heeft gebracht, maar het geluksgevoel van de inbreker die met sukses een grote "kraak" heeft gepleegd is niet minder dan dat van die moeder.

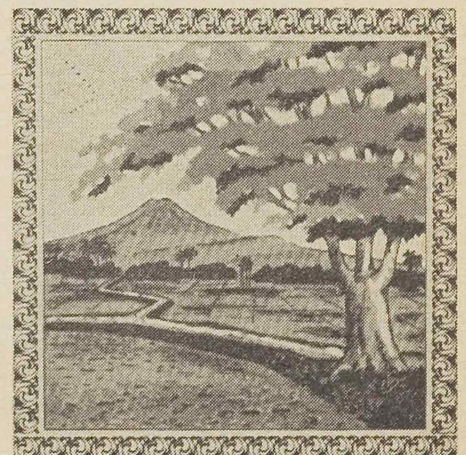
Geluksgevoel gaat gepaard met vreugde, voldoening en welzijn maar tussen het laagste zinnelijk geluk en het hoge universele altruïstische geluksgevoel bestaan vele graduaties. Het ligt aan de hoogte van onze geestelijke ontwikkeling op welk vlak of niveau geluk gezocht wordt en ervaren. Maar het echte oneindige geluk, dat door de meesten zo ijverig gezocht wordt, bevindt zich nergens anders dan in de diepte van eigen hart; maar de verlangens, hartstochten, begeerten, boosheid, hebzucht, verdwaasdheid, trots en afgunst, zijn evenzovele barrières, die de weg daartoe versperren.

Levensvreugde hangt ook van vele lichamelijke en geestelijke toestanden af. Met alle goede wil van de wereld zult u niet kunnen genieten van een prachtig muziekstuk of een fijn gesprek wanneer u gekweld wordt door een vreselijke kiespijn. Lichamelijke situaties werken dus in op de geest en het denken, maar ook omgekeerd. Wanneer men voortdurend vervuld is van angst en gejaagdheid, dan zal dit zich vroeg of laat wreken in een lichamelijke ongesteldheid, b.v. een maagzweer. Een goede lichamelijke en geestelijke gezondheid is daarom wel de eerste vereiste voor wat levensvreugde want deze is de voedingsbodem waarop het zich kan ontplooien. Tussen lichaam en geest bestaat er een intense wisselwerking, die o.a. geschiedt middels het zenuwstelsel. De tijd is lang voorbij dat men dacht dat een organische stoornis slechts te genezen valt met behulp van medicijnen of andere stoffelijke ingreep. Wij weten nu dat iedere ziekte zich zowel in de geest als in het lichaam openbaart. De mens wordt niet meer gescheiden in lichaam en geest, maar als een volledige eenheid beschouwd! De moderne geneeskunde richt zich voornamelijk hierop (de somapathologie en de psychosomatische geneeskunst). Dit houdt in dat bij organische stoornissen steeds meer psychologische therapiën worden aangewend, maar bij geestelijke stoornissen ook chemische, dus materiële geneesmethoden. De mens is geen passief individu. Hij is de verzamelplaats van allerlei krachten en energieën en de wijze waarop en hoe hij ze aanwendt bepaalt zijn huidige en toekomstige gezondheid en levensvreugde. Deze energieën kunnen a. verspild worden; b. opgesloten gehouden worden totdat ze met een geweldige explosie ontsnappen; c. door een juist toezicht gebruikt worden. Alleen dit laatste is verantwoord en de twee voorgaande zullen tot defekten aan lichaam en geest leiden en soms zelfs wel tot een volledige desintegratie. Het is daarom goed deze ongekende energieën te onderzoeken en te observeren zodat wij hen beter kunnen toepassen.

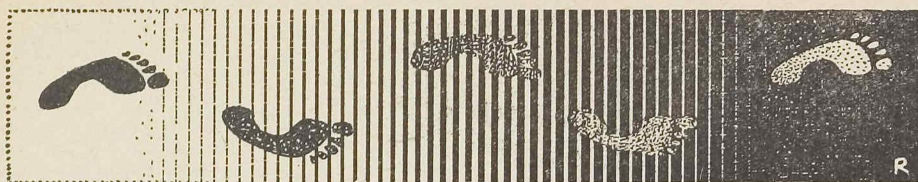
Elke ziekte van lichaam of geest is altijd het gevolg van een verkeerd gerichte energie en de oude chinese artsen wisten dit reeds lang voordat er sprake was van een objektieve westerse geneeskunde (acupunture). Deze chinese wetenschap symboliseert zich in het zg. Yang-Yin-principe: volkomen evenwicht van beiden geeft harmonie dus gezondheid, terwijl een ongelijke verhouding of overstimulering van de één ogenblikkelijk disharmonie, dus ziekte, tot gevolg heeft.
een dergelijke zienswijze is in ons westers denken vrij recent. De tijd ligt immers nog niet ver achter ons dat de lichamelijke ziekten door de doktoren beschouwd en behandeld werden als louter fysieke stoornissen. Lange tijd heeft onze geneeskunde veel zielslijden over het hoofdgezien als gevolg van het verlangen om slechts een objektieve wetenschap te dienen. Pas veel later is men tot de ontdekking gekomen dat zo'n objektieve wetenschap niet bestaat. Het is Freud geweest, die naast zijn vele onverteerbare ideeën, toch veel bijgedragen heeft tot de psychomatische geneeskunde. Hij voerde vele ziekten terug op het onbewuste. De organische stoornissen zijn veelal de symbolen van geestelijk lijden zoals teleurstellingen, onverwerkte ervaringen, etc. Door deze zienswijze zijn nu vele nutteloze chirurgische ingrepen vervangen door eenvoudige psychotherapie.

(wordt vervolgd)

Persoonlijke korrespondentie richten aan: postbus 409, Den Haag.

VOETSTAPPEN IN 'N ANDERE WERELD

De Gendroewo in een officieel rapport

Men herinnert zich wellicht nog, dat 40 jaar geleden Surabaja werd opgeschrikt door de dagenlang aanhoudende stenenregen in en om het "spookhuis" aan de toenmalige Reinierszboulevard, welk feit vele pennen in de diverse dagbladen aan het schrijven heeft gebracht, doch onopgelost bleef. Welnu, een eeuw eerder had er te Sumedang een geval van dien aard plaats in de assistents-residentswoning, welke gebeurtenis aanleiding werd, dat het imposante houten huis tot op de grond werd afgebroken als enig middel om van het euvel bevrijd te raken.

Men heeft deze gebeurtenis zelfs de moeite waard gevonden er een rapport van aan de Gouveneur-Generaal op te maken, dat door de bewoner, n.m.l. de Assistent-Resident von Kessinger werd ondertekend en dat als volgt luidt:

"Op den 4den Febr. 1831, zijnde de eerste dag der Javaanse maand Poeasa, van eene gedane inspectie naar huis keerende ,ontwaarde ik op eenigen afstand van mijn huis, dat het door een groot aantal menschen omringd was. Daar ik niet kon begrijpen wat dat beteekende, verhaalde mij mijne vrouw, dat er in de binnengalerij en de binnenkamer van het huis steenen vielen, zonder dat men kon ontwaren waar zij vandaan kwamen. Dit hoorende werd ik eenigszins vergramd en zeide, dat een mensch met gezonde oogen toch wel zien kon, door wien de steenen geworpen werden. Daarop plaatste ik mij midden in de binnengalerij, waar het meerendeel der steenen nedervielen; maar overtuigde mij spoedig, dat dit niet door menschenhanden kon geschieden, daar de steenen, soms vlak voor mijn voeten loodrecht naar beneden vielen zonder zich te bewegen en zonder dat iemand in de nabijheid was."

"Ik onderzocht toen de planken der zoldering één voor één en bevond, dat zij alle vast en zonder eenige tusschenruimte naast elkander lagen. Hierop liet ik al de menschen die hetzij in of bij het huis woonden, zich op een vrije plaats vóór het huis verzamelen en door eenige policiedienaren bewaken, en begaf mij vervolgens na vooraf al de luiken en deuren gesloten te hebben, alleen door mijne vrouw vergezeld, binnenshuis. Maar toen was het nog veel erger en kwamen de stenen van alle kanten aanvliegen, zoodat ik spoedig genoodzaakt werd om de deuren en luiken weder te openen. Dit hield zoo gedurende zestien dagen gestadig aan, zoodat op éénen dag wel duizend steenen vielen, waaronder er waren van negen pond zwaarte. Hierbij moet ik niet vergeten te zeggen, dat mijn huis een planken huis is, gebouwd van droog djatihout, en dat de vensters voorzien zijn van omstreeks 2 duim van elkander verwijderde houten tralies, en voorts, dat het werpen ' morgens te 5 ure begon en aanhield tot 11 ure des avonds."

"De bijzonderheid, dat de steenen meestal in de nabijheid van een elfjarig meisje vielen, ja dat kind zelfs schenen te vervolgen ga ik met stilzwijgen voorbij, omdat zij minder ter zake doet, en ik dit verslag niet te uitvoerig wensch te maken."

Aldus het officiële rapport, dat gestaafd wordt door de volgende feiten. Te dien tijde kwam toevallig te Sumedang op doorreis de Luitenant-Kolonel Michiels aan (deze is de latere Generaal Michiels), die na het verhaal te hebben aangehoord zich spontaan wilde belasten met het onderzoek van het een en ander, waarover hij echter later niet gaarne meer sprak, omdat dit feit blijkbaar een te diepe indruk op hem had gemaakt. Aan Generaal van Swieten vertelde hij echter het volgende: "Hij had zich met het 11-jarige meisje in een kamer opgesloten, terwijl niemand òf daarbinnen, of zelfs in de nabijheid werd toegelaten en het gansche huis door veertien (14) bewaarders werd bewaakt. Urenlang bleef hij bij het meisje zitten om te constateeren, dat de steenen in steeds groter getale, nagenoeg loodrecht om het "slachtoffer" vielen, zonder het te te bezeren of zelfs te raken, terwijl het scheen, alsof zij zelf in het minst niet verwonderd noch bang was over het ongewone verschijnsel......

Dit verhaal werd door een oogetuige,n.l. de plaatselijke hotelhouder, de Hr. Dornseiff, aan de pers verteld, doch niemand heeft de Gendroewo gezien, die men zich dacht als een lange en gezette man, schrikwekkend van uiterlijk, getooid met een lange witte baard en knevels, die zich ophoudt in de grootste en hoogste bomen en soms ook zijn intrek neemt in de woonerven en er dan vermaak in schept, zichtbaar of onzichtbaar voor het menschelijk oog met stenen te werpen, met sirih-speeksel te spuwen, of als hij uitermate boos is zelfs te urineren.

Volgens het volksgeloof is hij gelukkig in het bijzonder bevreesd voor zwijnenvlees, zodat men door een stuk daarvan in de nabijheid op te hangen, hem uit zijn schuilplaats verdrijven kan, maar daar dit middel blijkbaar niet algemeen bekend blijkt te zijn, was in het onderhavige geval het afbreken van het huis het enige afdoende middel om van het spook bevrijd te raken.

W. F. W. SCHARDIJN

JAN PIETERSZ. COEN

Uit een brief van Jan Pietersz. Coen aan de Heren Zeventien: ".......hier te land (in Indonesië - Red.) zijn geen vrouwen noch slavinnen zo gemeen en onbeschaafd als eenigen van de thans aangekomen dochteren....."

(Vaak krijgen we zo'n idee dat de grote wrok in Holland tegen de "koloniaal" Coen zijn oorzaak vindt in het feit dat de realist Coen in zijn critiek het eenvoudige volk niet spaarde......)

Een groot mens

Kort na de bestuursoverdracht eind 1949 heerste algemeen een hevige anti-Nederlandse stemming onder de Indonesiërs.

De ondernemingen werden zowel door militairen, politie als door allerlei profiteurs lastig gevallen voor donaties in geld en natura; vooral rijst en brandhout. Dit gebeurde dikwijls onder bedreiging.

In deze omstandigheden geviel het dat ik in 1951 buiten mijn schuld een man aanreed op de Gekbrong tussen Soekaboemi en Tjiandjoer. Mijn auto raakte daarbij van de weg af.

Nadat ik uitgestapt was vormde zich direct een morrende menigte rond mij die een dreigende houding aannam. Gezien de vele aanslagen op planters in deze omgeving mag ik aannemen dat ik in direct levensgevaar verkeerde.

Aan het resolute optreden van de gelukkig aanwezige loerah die mij tegelijk met het slachtoffer in een toevallig passerende Opelet wist te werken had ik naar mijn stellige overtuiging mijn leven te danken.

Het slachtoffer overleed kort nadat ik hem in het ziekenhuis te Tjiandjoer had afgeleverd.

Tegen de Lebaran in 1952 kondigde mijn Indon. boekhouder een man aan die mij spreken wilde.

Ik nam á priori aan dat er weer gebedeld werd en droeg mijn boekhouder op de man af te schepen en zonodig met geld tevreden te stellen.

Het bleek dit keer echter niet om geld te gaan en de man bleef aandringen op een onderhoud, waarop ik hem liet binnenkomen. Het was een schamel gekleed man op leeftijd die in ouderwetse stijl op nederige wijze en met een "sembah" mijn kantoor binnenkwam. Ik bood hem een stoel aan, maar die weigerde hij beleefd en ging vervolgens op de grond zitten.

Op mijn vraag wat hij op het hart had vertelde hij dat hij de vader was van de degene die ik ongeveer 1 jaar tevoren had aangereden. Hij erkende dat ik geen schuld had, dat zijn zoon doof was, het ongeluk op een vrijdag had plaatsgevonden en dus het fatum van zijn zoon moet zijn geweest.

Hij voelde zich gedrongen om in het zicht van de Lebaran schoonschip te maken en verklaarde dat hij tegenover mij geen vijandige gevoelens koesterde, ten bewijze waarvan hij mij een grote goudvis aanbood, die hij op zijn urenlange voettocht in een gevlochten mand in leven had weten te houden.

De diepe gevoelens van sympathie en eerbied voor deze eenvoudige desaman kan ik nog steeds niet onder woorden brengen. Welk een ziele-adel manifesteerde zich in deze nederige mens!

Havea

☆ ☆ ☆

Alleen bij vooruitbetaling. Minimum f 4,50 van 1 tot 3 regels, per regel meer f 1,50 meer.
Voor niet-abonnees dubbel tarief.
Maximaal aantal regels 6.
Voor advertenties onder nummer f 1,— meer voor opzenden van ontvangen brieven.
Voor opzenden brieven onder nummer naar het buitenland totaal f 2,— meer.

SPORT VOORHEEN EN SPORT NU

Mag ik een onbelangrijke, wel storende onjuistheid, die in T.T. 15 mei 1972 staat, recht zetten in alle bescheidenheid overigens?

Homo ludens betekent: "De spelende mens", en niet, zoals er staat: "De mens speelt".

Het komt wel op hetzelfde neer, maar volgens mijn gevoel is T.T. een te mooi blad, om zulke - onbelangrijke - onjuistheden te laten passeren.

Nu ik weet, dat U belang stelt in wezenlijke zaken, *) dacht ik U een andere opvatting van het spel te moeten geven. Dat is de antieke opvatting van spelen. De opvatting van de volkeren om de Middellandse Zee: Romeinen, Grieken, Kretenzen, Egypte, Kl. Azië, etc. Deze opvatting verschilt van die van de verlichte humanistische opvatting van een Cultuurkenner en historicus als Prof. Huizinga is geweest aanmerkelijk!

In het kort is de antieke opvatting de volgende: in het spel heersen andere regels en wetten, heerst een **andere orde der dingen,** anders dan in onze dagelijkse wereld. De spelruimte is geen banale, triviale ruimte, doch, waarin de wetten en orde van alledag is **opgeheven.** Het is een **sacrale heilige** ruimte. Welke wereld is daarmee te vergelijken? de wereld van de Dood, het dodenrijk. Ook daar zijn de eindige verhoudingen van de dagelijkse wereld opgeheven. De eindige wereld is gekenmerkt door een strijdigheid, paradoxie van allerlei tegendelen. In het Dodenrijk is deze strijdigheid opgeheven, dáár is alle leven nog een éénheid, gaaf ongespleten. Daar heerst het Absolute Leven. Het eindige leven **komt er uit voort** en keert er in terug. Daarom is het absolute Leven (= Dood) in de wortel scheppend.

De spelers - de 2 tegenspelers of partijen in het spel zijn de strijdige factoren van het eindige bestaan. De overwinnaar maakt definitief een einde aan alle strijd: de strijd is uit! Dan is de toestand ingetreden van het **Absolute Leven** (d.i. de Dood.) Daarom krijgt de antieke overwinnaar de **lauwerkrans.** Die óók de gestorven mens krijgt. De spelwinnaar en de gestorvene worden bekranst **met dezelfde** krans! Want **beiden** zijn ingewijd in 't Absolute Leven! Elk spel was oorspronkelijk een heilige zaak! Soms een z.g. mythische **strijd tussen mythische heroën.**

De Circus Maximus in Rome had de ovaal vorm = de ellips-vorm van de ecliptica. De paardenrennen waren een gebeurtenis van **kosmische** allure. Strijd tussen licht en duisternis - de jaarlijkse strijd langs de ecliptica en concurrerende machten.

Ook in de dans heersen andere tijdsnormen (rhythme, maat) en andere ruimtelijke ordening (dansfiguren). Ook de dans is een **heilige** handeling (tempeldans) en niet in de eerste plaats alleen "sexueel".

De computergeest is zò vervallen en eigengereid, dat men uit alle heiligheid is gegleden. Als men de opwinding beziet bij voetbal-wedstrijd en schaatswedstrijden, waar men blijkbaar door de demonen bezeten is (door het getoeter en geschetter op bekers, etc.); dan weet men zeker in wat voor tijdperk men is beland en kan men alle praatjes van radio en T.V. langs zich heen laten gaan, omdat men zelf **ziet,** en **weet.** Er zijn nog enkele zieners in deze tijd, die de tijd zelf voortbracht, die alleen, de pijnlijke via dolorosa gaan moeten, omdat inzicht een **zware last** is om te dragen en een kruis! Inzicht is het kruis, dat de wetende moet mee torsen - zwijgend vooral!

C. K. Noordenbos

Litteratuur:

Prof. W. B. Kristensen:
1) Symbool en Werkelijkheid.
2) Godsdiensten in de oude wereld.
3) Het Leven uit de Dood (uitverkocht?)

*) Al zijn we Noordenbos dankbaar voor zijn korte en heldere uiteenzetting, toch wil ik accentueren, dat de belangstelling voor vele „wezenlijke zaken" **voor de heden levende mens** alleen dan zin heeft (en opnieuw creatief is), als wij door analyse van waarden uit het verleden (en wetend dat ze **voorbij** zijn) een beter inzicht krijgen in het verval van soortgelijke waarden "today". I.q. de in ontbinding verkerende amateuristische en idealistische sport, die totaal verslonden raakt door de commerciële sport. En n.m.m. geen enkele hogere waarde meer heeft. Pas als wij dat realiseren - en eventueel nieuwe inspiratie zoeken in de Oudheid - heffen wij waarden op uit het stof der boeken en maken ze opnieuw **wezenlijk.**

In de laatste halve eeuw is de sport gedegenereerd tot "kijkspul" voor de uitgeschakelde, apathische en passieve burger. Heeft nòch functie voor de individu, nòch voor de groep, noch voor b.v. religie of politiek. Is uitgerangeerd als Levende vorming of inspiratie. Kunnen wij de sport weer "leven inblazen" of moeten wij haar beschouwen als één der vele "afstervingsverschijnselen" van een ten onder gaande beschaving - om niet te spreken van het „Einde der Wereld" Alleen mensen die sport zelf intensief beoefend hebben zo'n halve eeuw terug. zien duidelijk de verwordingsverschijnselen in de moderne sport, hoe spectaculair zij ook **technisch** geworden is......

Om een heel oud filosofisch discussiepunt (Avicenna?) te berde te brengen: de sport bestaat n.m.m. alleen nog maar als **existentie,** niet meer als **essentie.** Zou Noordenbos ideeën hebben van een eventuele herleving van de sport - T.R.

TOKO TONG TONG

Prins Mauritslaan 36, Den Haag

Dagelijks geopend van 9 — 4 uur. 's Zaterdags van 10 — 1 uur.
's Maandags tot 1 uur GESLOTEN
Bestellingen ook telefonisch 070-54 55 00. S.v.p. niet na 5 uur bellen!

Vanaf 22 Juli tot en met 2 September is onze Zaterdag-toko GESLOTEN.

UITVERKOOP VAN ALLE japonnen, kaftans, tunieken etc. etc. Restanten tegen HALVE PRIJS *f* 15,— *f* 40,—.

Net ontvangen: gezellige korte batikjurkjes, kleine maten 36-38-40.
Vele artikelen-restanten in prijs verlaagd gedurende Juni-Juli.

Komt Zaterdag even neuzen!

Batik shirts, de mooiste kleuren
grote maten, korte mouw *f* 35,—
lange mouw *f* 40,—
Happy coats, de nieuwe makkelijke mode voor huis, tuin en strand *f* 35,—

Vamu - sambels

heet, gewoon en ebi per bakje *f* 1,50
Gado-gado (saté) saus per zakje *f* 1,—
Asem-garem klaar voor gebruik per bakje *f* 1,—
(Wij verzenden niet, uitsluitend in de toko te halen)

Kripik gendar, zalige rijst-kripik ½ pd. *f* 3,40
Kwee djipang, grote zak *f* 2,50
Kwee semprong *f* 1,75
Satroe asem per ons *f* 0,90
per ½ pond *f* 2,—
Goede ketjap (tjap Kidang) gr. fl. *f* 3,75
kleine fles *f* 2,40
Menjan per zakje *f* 1,—
Sekoteng Jogja 5 zakjes *f* 3,—
Akar wangi per bosje *f* 1,25

TE KOOP:
2 Nieuwe, Indische kapok goelings *f* 15,— per stuk.
Toko Tong Tong

NET ONTVANGEN:
Een zeer bijzondere sortering postpapier-cassettes. Prachtige wajangmotieven op batik. Veel ruimte voor al uw post! *f* 25,— inclusief porto.

Gondopuro olie, 20 cc *f* 4,50
Mentholstift groot *f* 8,50
Mupa balsem *f* 3,25

Nu ook bij Tong Tong verkrijgbaar
Magnetische armbanden, doublé *f* 55,—

Grote keuze in batik kains. Echte handbatik en gewone tjap. Leuk te verwerken tot exotische kleding en be-kleding. Vanaf 17,50 - 100,—.

Restanten Indiasche sjaals *f* 8,50 nu *f* 6,—. Setagens 10,—

Leuke schitter-ringen uit Singapore v.a. *f* 5,—. Balinese oorclips, 15,—.

Net ontvangen:
Een mooie collectie zilveren sieraden uit Jogja. Hangers, armbanden, dasspelden, broches, etc., etc.

PASAR DAGEN KALENDER met gebruiksaanwijzing voor de verrekening van alle goede en slechte dagen, vanaf heden UITVERKOOPPRIJS inclusief porto *f* 5,—

BOEKHANDEL TONG TONG

ONDER DE LEESLAMP

Ik zag "De roep van de tokèh" staan door Peter Andriesse. Eindelijk weer een Indisch boekje dacht ik, vooral door de leuke achterplaat, Hollandse kinderen met de baboe en de honden in de tuin. Nou, ben er weer glorieus ingetuind natuurlijk. Na de eerste bladzijde wist ik al wat voor vlees er in de literaire kuip lag. Je vraagt je af wat zo'n jongen er toe brengt om al zijn vunzige, armzalige praatjes op papier te zetten. Hij zit als jongen op een internaat in Pematang Siantar (waar het inderdaad niet zo best schijnt te zijn geweest) en daar leert hij prompt uitsluitend vieze dingen. Verder gebeurt er niets. Van heel Sumatra herinnert hij zich niets, alleen dat de boterhammen met pindakaas en tomaat lekker smaakten. Je vraagt je af of zo'n jongen nu medelijden of iets anders verdient. Maar waar blijft de roep van de tokèh nou, het dier komt nergens in het verhaal voor. Het is trouwens wel een vreemd geval, want Robert Nix die de voorplaat tekende, maakte er een alternatief dier van (ik zeg altijd alternatief als ik iets onbegrijpelijk vind), met poten en ogen die ik nog nergens bij een dier ben tegengekomen, laatstaan bij onze bekende tokèh. Het zou voor Peter Andiriesse misschien wel heilzaam zijn geweest als hij lijflijk met de tokèh had kennis gemaakt. U weet die dieren kunnen stevig bijten en laten niet los. Ongetijfeld was "De beet van de tokèh een leuker boekje geworden.

Maar U bent wèl gewaarschuwd, voor *f* 3,95 dat die pocket kost, kunt U uit uw vel springen van ergenis.

L.D.

Om weer in een goed humeur te raken heb ik troost gezocht bij Harriet Freezer. Voor mij nog altijd de enige werkelijk aanvaardbare Nederlandse schrijfster. Met een geweldig gevoel voor humor en zelfspot, eerlijk, nuchter en scherp observerend. Ze zegt de dingen zoals je ze zelf had willen zeggen. Heerlijke boekjes voor een beetje piekeren, een beetje plezier en ontspanning:

Wat doe je? O niks - Harriet Freezer *f* 6,50
Houd je nog een beetje van me? Harriet Freezer *f* 7,50
Eet goed, al goed, psychologisch koken Harriet Freezer en Wina Born. Leerzame babbeltjes over koken en alles en nog wat *f* 6,25

Ander boekennieuws

Eenvoudige dineetjes, Carla Lee *f* 4,90
W-eten wat lekker is, Lidya Winkel *f* 5.25
De Atlasvlinder, Aya Zikken (het enige) beste Indische boek van deze schrijfster) *f* 9,50
De Yogi-leer der ademhaling, Yogi Ramacharaka *f* 9,—
Rijsttafelen, Lia Warani (3e druk en terecht! Goed boekje over lekker Indisch eten) *f* 4,90
De familie Ashton, Kathleen Baker *f* 9,90

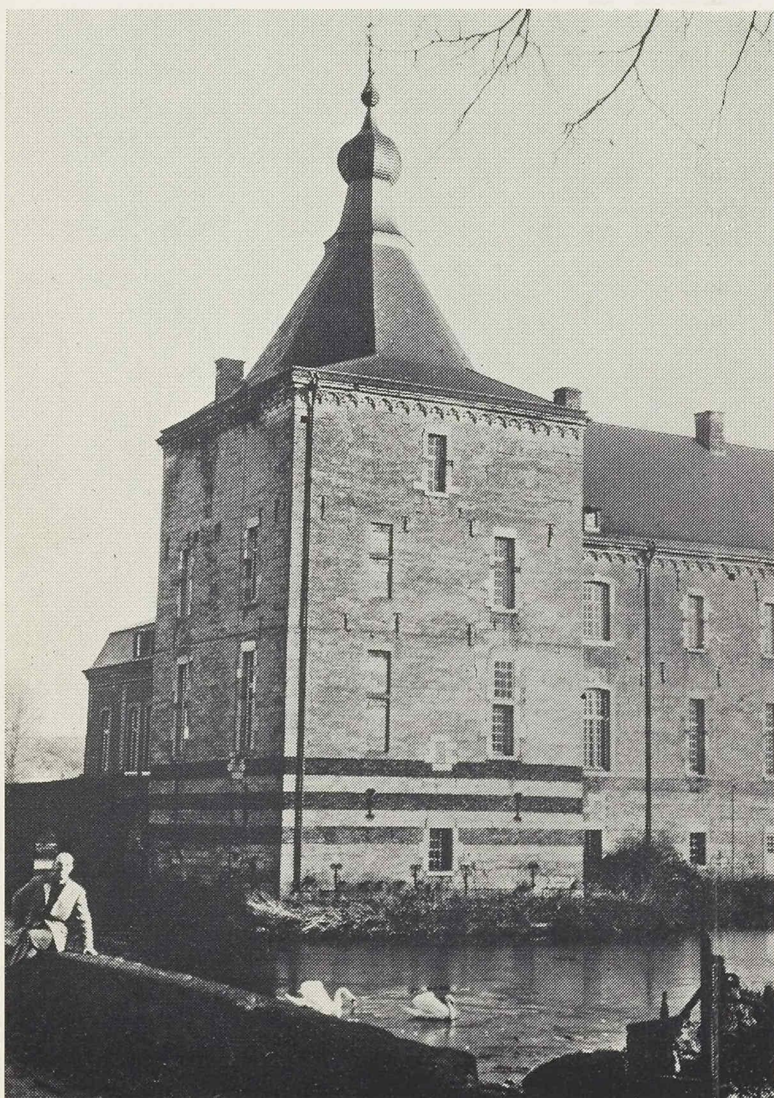
Voor de sterrenkijkers

Sterrenbeelden-atlas, J. Klepestra *f* 10,90

WILLIAM HALEWIJN MUSEUM
KASTEEL GENHOES OUD-VALKENBURG (L)

HET ENIGE OFFICIELE MUSEUM TER WERELD VAN EEN NOG LEVENDE SCHILDER

COLLECTIE LEVENSGROTE SCHILDERIJEN UIT HET HEILIGE LAND EN INDONESIË

Een van de meest merkwaardige schilders van onze tijd is stellig William Halewijn (geb. Jogjakarta 1927) wiens werken in dit museum permanent te zien zijn.

In dit duizendjarige waterkasteel van 968, dat de bakermat is van Valkenburg, maakt U kennis met ,,Ma-Hadji" - ,,Hindun" - ,,Het bedouinenherderinnetje van Gaza" - ,,Sheik Methab, Generaal van de woestijn-politie" - ,,Leila, het mooie meisje van Jerusalem" en tal van andere figuren en landschappen, die de bonte wereld van het Oosten U voor ogen tovert, levensgroot geschilderd met handgewreven verven volgens de voorschriften der Oude Meesters. Deze unieke collectie werd reeds met succes geëxposeerd te Rome, Parijs en Londen, waarbij te Rome het Pallazo delle Esposizioni in de Via Nazionale aan Halewijn als eerste levende schilder werd afgestaan en 2000 bezoekers de opening bijwoonden.

Op het heerlijke terras boven het water, met mooi uitzicht op het park en het Geuldal, kunt U rustig de sprookjesachtige betovering op U in laten werken. Een grote parkeergelegenheid is bij de oprijlaan van het kasteel. Gezelschappen genieten reductie.